

Science initiative “Universum”

**THE OVERALL DEVELOPMENT
OF THE MODERN WORLD**

Proceedings of XXXV International scientific conference

Philadelphia

Nov 22, 2018

www.iscience.me

Proceedings of XXXV International scientific conference “The overall development of the modern world”. Morrisville, Lulu Press., 2018. 90 p.

Science initiative “Universum”

mail@iscience.me

www.iscience.me

Proceedings of 35th International Scientific Conference “The overall development of the modern world”. Broad subject.

Published by Lulu Press, Inc.

Lulu Press, Inc.

627 Davis Drive, Suite 300,

Morrisville, NC 27560

© Authors of papers, 2018

© Science initiative “Universum”, 2018

ISBN: 978-0-359-24561-1

Contents

SECTION 1. Engineering science

Chernenko S.A. ENTERAL AND ORAL CLINICAL NUTRITION AS AN EFFECTIVE NUTRITIONAL SUPPORT 5

Mamonov K.A., Nesterenko S.G., Radzinskaya Y.B. AREAS OF DEVELOPMENT OF THE CATEGORICAL APPARATUS FOR DETERMINING THE LAND 7

Rudomaha A.V. DETERMINATION OF THE POPULATION DENSITY OF THE COMBINED TERRITORIAL COMMUNITIES 10

SECTION 2. History

Puyda R.B. SOCIAL-ECONOMIC POLICY OF HETMAN BOHDAN KHMELNYTSKY 13

SECTION 3. Economics and management

Bazhanova N.V. PROBLEMS AND PECULIARITIES OF THE TOURISM INDUSTRY IN UKRAINE 18

Bliashuk S.G. ACCELERATING THE LABOUR MARKET TRANSFORMATION UNDER THE INFLUENCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES 20

Bliznukova T.V., Tsypkin Y.A., Pakulin S.L., Feklistova I.S. METHODOLOGICAL APPROACH TO THE EVALUATION OF THE RECIPIENT OF THE SUBSIDY IN THE COMPETITION PROJECTS 23

Malynych H.M. PROBLEMS OF ENERGY ENTERPRISES IN UKRAINE 28

Markovych I. LOAN CAPACITY OF JOINT TERRITORIAL GROUPS AND BUDGETS` LEVELING 30

Prosianchuk V.L. MARITIME INDUSTRY PERSONNEL MOTIVATION IN THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM 32

Tsypkin Y.A., Bliznukova T.V., Pakulin S.L., Feklistova I.S. QUANTITATIVE EVALUATION OF THE GRANT RECIPIENT'S PROJECT ON A COMPETITIVE BASIS, TAKING INTO ACCOUNT QUALITATIVE PARAMETERS 35

SECTION 4. Philosophy

Sofiyev K. ABOUT DECONSTRUCTION OF THE DEPTH AND AUTHOR IN POST-STRUCTURALISM 40

Voropayeva T.S. RESEARCH ON CONSOLIDATION OF UKRAINIANNES IN THE POST-COLONIAL PERIOD 44

SECTION 5. Philology

Kosovych O.V. LANGUAGE'S CHANGES: NEW INNOVATIVE LEXICAL UNITS 53

«The overall development of the modern world»

Kusenkova O.A. FEATURES OF THE PILGRIMAGE GENRE IN ANCIENT LITERATURE 56

Vetoshkina K.N. THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS OF RETRAINING IN A FOREIGN LANGUAGE THROUGH EDUCATIONAL PODCASTS 60

SECTION 6. Jurisprudence

Starytska O.O. TO THE GENDER EQUALITY ISSUE: WHAT IS PROJECTED AND WHAT TO EXPECT 65

SECTION 7. Pedagogical sciences

Mozgova O.O., Oleksiienko T.O., Shcherbina O.V. THE USAGE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES WITH THE AIM OF TEACHING METHODS IMPROVEMENT OF CHEMICAL DISCIPLINES IN MEDICAL AND PHARMACEUTICAL HIGHER SCHOOLS 69

Rozman I.I. SOME ASPECTS OF THE STUDY OF PEDAGOGICAL BIOGRAPHY 71

Tkachuk H.V. SOCIAL AND ECONOMIC PRECONDITIONS OF THE IMPLEMENTATION THE BLENDED LEARNING IN THE EDUCATIONAL PROCESS 75

SECTION 8. Pharmaceutical sciences

Komarova A.P., Andrieieva O.O., Bezugla N.P. MAPPING PROCESS IN CLINICAL TRIAL QUALITY ASSURANCE 80

SECTION 9. Psychology

Didyk N.M. PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF THE CONCEPT "SENS OF LIFE" 82

SECTION 10. Sociology

Kislyakova Y.V. SOCIOLOGICAL VIEW ON THE PHENOMENON OF SOCIAL INEQUALITY 86

SECTION 1. Engineering science

Chernenko Sofiia

student

Technologies of restaurant and health nutrition department

Faculty of Innovative Nutrition Technologies and Restaurant Business

Odessa National Academy of Food Technologies (ONAFТ)

Odessa, Ukraine

Academic adviser — Alla Salavelis, Ph.D

**ENTERAL AND ORAL CLINICAL NUTRITION AS AN EFFECTIVE
NUTRITIONAL SUPPORT**

Черненко Софія Олександрівна

студентка

кафедра технологій ресторанного та оздоровчого харчування

факультет Інноваційних технологій харчування

та готельно-ресторанного бізнесу

Одеська національна академія харчових технологій

м. Одеса, Україна

Науковий керівник – канд. техніч. наук Салавеліс А.Д.

**ЕНТЕРАЛЬНЕ ТА ПЕРОРАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ЯК ЕФЕКТИВНА
НУТРИТИВНА ПІДТРИМКА**

Анотація. У даній роботі розглянуто загальні положення про поняття нутритивної підтримки, зокрема ентерального та перорального харчування. Наведено загальне значення нутритивної підтримки в клінічному харчуванні.

Розглянуто значення ентерального харчування, зокрема використання сумішей із натуральних компонентів та їх переваги перед звичайними сумішами, що виготовляються на виробництві, наведено основні компоненти, що можуть входити до складу таких сумішей. Розглянуто загальні тенденції лікувального харчування.

Ключові слова: ентеральне харчування, парентеральне харчування, суміші, нутритивна підтримка, збалансований раціон.

Забезпечення населення високоякісним, адекватно відображаючим потреби організму харчуванням є одним із актуальних завдань сучасної нутриціології. Особливе значення при цьому набувають питання створення і практичної реалізації технології лікувальних продуктів.

Сучасний розвиток харчових сумішей супроводжується створенням цілої індустрії з виробництва різних поживних сумішей як для парентерального, так і ентерального харчування.

«The overall development of the modern world»

Ентеральне харчування - вид клінічного харчування, при якому доставка поживних речовин в організм хворого в складі рідких сумішей здійснюється внутрішньошлунково (через шлунковий зонд або гастростому) і/або внутрішньокишково - через зонд, заведений в 12-палу або тонку кишку; через єюностому при неможливості і недостатності звичайного харчування. Крім того, з певною умовністю до ентерального харчування відносять і пероральне харчування рідкими поживними сумішами. Пероральне харчування застосовується у вигляді рідкої дієти (напою) в тих ситуаціях, коли зонд хворому не потрібен і збережені або відновлені функції шлунково-кишкового тракту, проте є високі потреби в білках і енергії.

Основними джерелами сумішей для ентерального харчування можуть служити натуральні харчові продукти. До складу таких сумішей входять всі компоненти, що забезпечують добові потреби людини в поживних речовинах. Таким чином, досить вагомим аргументом для застосування цієї групи сумішей в якості раціонів для людей, що мають певні проблеми та обмеження, є той факт, що суміші з натуральних продуктів найбільш близькі до природної їжі людини, що свідчить про їх фізіологічність. На сьогоднішній день, можливості для створення нового покоління сумішей для ентерального харчування з натуральних харчових продуктів не вичерпані.

В основу створення сучасних поживних сумішей для ентерального харчування покладена теорія збалансованого харчування на основі фізіологічних потреб в харчових речовинах і енергії здорової людини, але з урахуванням особливостей патогенезу, клінічного перебігу, стадії хвороби, рівня і характеру метаболічних порушень, функціонального стану шлунково-кишкового тракту, впливу певних нутрієнтів на інтенсивність обмінних процесів. В останні роки вона доповнена відомостями про потреби і можливості використання окремих нутрієнтів при різних захворюваннях.

Лікувальне харчування можна розглядати як фармакотерапію метаболічних порушень і єдиний шлях забезпечення енергопластичних потреб організму хворого, що вимагають наявності спеціально підібраних композицій поживних речовин і способів їх реалізації.

В останнє десятиліття ентеральне харчування привертає до себе все більшу увагу. Його переваги - фізіологічність, низький рівень ускладнень, простота доставки нутрієнтів і низька вартість. Крім того, здатність шлунково-кишкового тракту засвоювати поживні речовини в ранньому післяопераційному періоді знижує рівень гіперметаболізму і покращує азотистий баланс.

Фізіологічність, низький рівень ускладнень, простота доставки поживних речовин і низька вартість поставили ентеральне харчування на гідне місце серед методів клінічного харчування.

Раннє ентеральне харчування знижує ризик інфекційних ускладнень і тяжкість постагресивних реакцій, також дозволяє не тільки зберегти структурну цілісність і поліфункціональну діяльність шлунково-кишкового тракту, а й істотно поліпшити результати інтенсивної терапії важкохворих (постраждалих).

Література:

1. Вретлинд А., Суджян А.В. Клиническое питание. Стокгольм М.: Б.И., 1990. 354 с.
2. Костюченко А.Л., Костин Э.Д., Курьгин А.А. Энтеральное искусственное питание в интенсивной медицине. СПб.: Спец. литература, 1996. 330 с.
3. Луфт В.М., Костюченко А.Л. Клиническое питание в интенсивной медицине. Практическое руководство. СПб.: РСЗ АсПЭП, 2002. 174 с.
4. Мартинчик А.Н., Маев И.В., Петухов А.Б. Питание человека (основы нутрициологии). М.: ГОУ ВУНМЦ МЗ РФ, 2002. 572 с.
5. Гурвич М.М. Г 95 Лечебное питание. Полный справочник / М. М. Гурвич, Ю. Н. Лященко. — М.: Эксмо, 2009. — 800 с. — (Новейший медицинский справочник).

Mamonov K.A.

*Doctor of Economics, professor
department of land administration and GIS
Dean of the Construction Faculty
of O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv
Kharkiv, Ukraine*

Nesterenko S.G.

*Candidate of Technical Sciences, senior lecturer
department of land administration and GIS
O.M. Beketov National University of Urban Economy
Kharkiv, Ukraine*

Radzinskaya Y.B.

*Candidate of Technical Sciences, senior lecturer
department of land administration and GIS
O.M. Beketov National University of Urban Economy
Kharkiv, Ukraine*

**AREAS OF DEVELOPMENT OF THE CATEGORICAL APPARATUS
FOR DETERMINING THE LAND**

Мамонов Костянтин Анатолійович

*д.е.н., професор
професор кафедри
Земельного адміністрування та геоінформаційних систем
декан будівельного факультету
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова
м. Харків, Україна*

Нестеренко Сергій Григорович

к.т.н., старший викладач

завідувач кафедри

земельного адміністрування та геоінформаційних систем

Харківського національного університету міського господарства

імені О.М. Бекетова

м. Харків, Україна

Радзинська Юлія Борисівна

к.т.н., старший викладач

кафедри земельного адміністрування та геоінформаційних систем

Харківського національного університету міського господарства

імені О.М. Бекетова

м. Харків, Україна

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬ

У земельному законодавстві України відсутні правові норми щодо підземної частини земельної ділянки (ЗД), в той час як термін «частина земельної ділянки» визначається в законодавчих актах (наприклад, при суборенді, заставі). Для обліку тривимірних меж ЗД, вона може бути розділена на частини: наземна, надземна і підземна. За геометричними характеристиками всі ці частини можуть бути представлені обмеженими обсягами простору і тісно взаємопов'язані. Наприклад, не можна використовувати наземну частину, не використовуючи надземний простір над нею, і навпаки. Тому для виділення прав щодо підземного простору, запропоновано розглядати «підземну частину», поряд із її наземною - рівноправними частинами ЗД.

У тому випадку, коли власник землі чи землекористувач використовує всю земельну ділянку (наземну, надземну і підземну частини), то не виділяють конкретні права на одну з цих частин. Але, якщо власнику або користувачеві для його повноцінного господарювання досить наземної частини і надземного простору, то підземна частина виявляється поза процесом її використання, і це згідно ст.5 Земельного кодексу України суперечить одному з принципів земельного законодавства - забезпечення раціонального використання землі [1]. Надання підземного простору одним власником землі або землекористувачем іншому створило умови для збільшення ефективності використання земель та отримання додаткового фінансового результату учасникам земельних відносин.

Для визначення можливостей нормативно-правового забезпечення підземних просторів, які використовуються для розміщення об'єктів нерухомості та інфраструктури, запропоновано визначати частину земельної ділянки, як об'єкт права власності відповідно до вітчизняного та зарубіжного законодавства.

У земельному праві України залишається поза увагою проблема визначення важливої невід'ємної категорії ринку землі - частини земельної ділянки. Відповідно до п.1 ст.2 Земельного кодексу України до об'єктів земельних відносин частину земельної ділянки не зараховують. Більше того, у Земельному кодексі України взагалі відсутня норма щодо характеристики частини ЗД. Поряд з цим практика переходу прав на частину земельної ділянки та участь у ринкових відносинах саме такої одиниці нерухомості застосовується [1].

На законодавчому рівні визначено лише правовий режим «частки (паю) земельної ділянки» та «частини ЗД у спільному праві та власності», проте ці категорії жодним чином не можна ототожнювати з поняттям «частини земельної ділянки». Поняття подільності і неділимої ЗД, які визначені в законодавстві зарубіжних країн, у Земельному кодексі України не характеризуються.

Отже, доцільно відповідно до п.1 ст.183 Цивільного кодексу України визначено, що речі діляться на подільні та неділимі. Подільною є річ, яку можна розділити без втрати її цільового призначення. Таким чином, можна стверджувати, що відчужувати частину земельної ділянки за умови дотримання означеної вище норми, а саме - відокремити частину ЗД при дотриманні умови про подільність речі. Такий підхід є обґрунтованим і у випадку з підземними об'єктами - якщо підземна частина ЗД знаходиться поза зоною економічного інтересу власника земельної ділянки і не бере участі в процесі використання земельної ділянки за цільовим призначенням, власник має всі підстави на відчуження підземної частини ділянки зручним йому способом [2].

Проте реальний механізм продажу частини ЗД у сучасних умовах відсутній, оскільки фахівці землевпорядники і юристи-землевпорядники по-різному вирішують подібні ситуації, обговорення проблеми відчуження частини земельної ділянки сьогодні переведено тільки у процесуальну площину, залишаючи поза увагою першочергове питання, а саме - проблему визначення і законодавчого закріплення самого поняття «частини земельної ділянки як об'єкта права власності». На сьогоднішній день це завдання не вирішене в Україні ні на законодавчому, ні на теоретичному рівні [3].

Слід зазначити, що міжнародній практиці вирішуються представлені завдання. Зокрема, в Земельному кодексі Швеції закріплено поняття про подільність земельних ділянок та виділення в самостійний об'єкт земельних відносин частини земельної ділянки. Законодавством Швеції передбачено, що частина земельної ділянки може виділятися в самостійну ЗД, та може бути орендована або може стати частиною спільної власності.

Отже, у результаті аналізу визначено, що в Україні відсутні положення, що регулюють розділення земельної ділянки, її відчуження як частини, що негативно впливає на ефективність управління відносинами для забезпечення територіального розвитку використання земель регіонів. Тому важливим напрямом є удосконалення нормативно-правового забезпечення щодо

«The overall development of the modern world»

визначення земель, враховуючи напрями та особливості розділення земельної ділянки.

Література:

1. Земельний кодекс України: закон України №2768-III від 25.10.2001 р.
2. Цивільний кодекс України: закон України №435-IV від 16.01.2003 р.
3. Лисоконь А., Ящук В. Частина земельної ділянки як об'єкт права власності у вітчизняному та зарубіжному законодавстві / Землевпорядний вісник, 2010. №2. с.55-57.

Rudomaha Artur Volodymyrovich

Postgraduate student

of the Department of Land Administration and Geological Information Systems

O.M. Beketov National University of Urban Economy

in Kharkiv

**DETERMINATION OF THE POPULATION DENSITY OF THE
COMBINED TERRITORIAL COMMUNITIES**

Рудомаха Артур Володимирович

здобувач кафедри

земельного адміністрування та геоінформаційних систем

Харківського національного університету міського господарства

імені О.М. Бекетова

Харків, Україна

**ВИЗНАЧЕННЯ ЩІЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Узагальнюючим показником використання територій об'єднаних територіальних громад є показник щільності населення. На основі аналізу визначено, що станом на 01.01.2016 р. найбільша щільність населення, яке мешкає у ОТГ спостерігалось у регіонах:

- Закарпатському – 0,19 тис. чол./км²;
- Чернівецькому та Вінницькому - 0,11.
- Низькою щільністю характеризуються регіони:
- Миколаївський, Сумський, Чернігівський – 0,01 тис. чол./км²;
- Волинський, Житомирський, Запорізький, Херсонський – 0,02.

Відсутня інформація щодо щільності населення по Харківському регіону.

Показник щільності населення об'єднаних територіальних громад станом на 01.01.2018 р. представлено у табл. 1.

Таблиця 1. Показник щільності населення об'єднаних територіальних громад станом на 01.01.2018 р. за даними [1]

Регіони	Значення показника, тис. чол./км ²
Вінницький	0,16
Волинський	0,04
Дніпропетровський	0,03
Донецький	0,02
Житомирський	0,05
Закарпатський	0,12
Запорізький	0,03
Івано-Франківський	0,13
Київський	0,09
Кіровоградський	0,04
Луганський	0,02
Львівський	0,09
Миколаївський	0,04
Одеський	0,04
Полтавський	0,04
Рівненський	0,05
Сумський	0,04
Тернопільський	0,11
Харківський	0,06
Херсонський	0,03
Хмельницький	0,05
Черкаський	0,08
Чернівецький	0,10
Чернігівський	0,02

Слід зазначити, що протягом 2015-2017 рр. показник щільності населення у більшості ОТГ збільшився. Це пов'язано із перевищенням темпів зростання чисельності населення об'єднаних територіальних громад порівняно із збільшенням їх площ за регіонами.

Таким чином, у результаті аналізу стану та напрямів і особливостей формування й розвитку об'єднаних територіальних громад встановлено зростання щільності населення об'єднаних територіальних громад за регіонами України, що свідчить про збільшення рівня використання земель. Проте цей показник залишається на низькому рівні, що потребує забезпечення переважаючих тенденцій зростання чисельності населення ОТГ порівняно із збільшенням їх площ.

Література:

1. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/gromada>

SECTION 2. History

Пуйда Роман Богданович
кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри суспільних наук
Інститут гуманітарної підготовки та державного регулювання
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ, Україна

**СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ГЕТЬМАНА
БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Puyda Roman Bogdanovich
Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
Associate Professor of the Department of Social Sciences
Institute for Humanitarian Training and State Regulation
Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ivano-Frankivsk, Ukraine

**SOCIAL-ECONOMIC POLICY OF HETMAN
BOHDAN KHMELNYTSKY**

This article examines the legal uncertainty in the text of the March articles on the nature of political relations between Cossack Ukraine and Russia, which led to a different assessment of the treaty. And also the versatile views of historians, scientists, and experts on March articles.

Key words: hetman, B. Khmelnytsky, March articles, agreement, Cossacks.

В даній статті розглядається правова невизначеність у тексті Березневих статей характеру політичних взаємин між козацькою Україною і Росією, яка спричинила різну оцінку договору. А також різнобічні погляди істориків, вчених, фахівців про Березневі статті.

Ключові слова: гетьман, Б.Хмельницький, Березневі статті, договір, козацтво.

Плани Б. Хмельницького спричинили створення антиукраїнської коаліції у складі Польщі, Валахії, Трансильванії і Молдови, призвели до затяжної війни у Волощині й загибелі Тимоша в Сучаві.

Гостро постала проблема пошуку надійного союзника після чергової зради татар у жовтні-грудні 1653р. під Жванцем. Кримський хан, підкуплений королем Яном Казимиром, уклав з Польщею сепаратну угоду. За цих обставин Б. Хмельницький був змушений піти на перемир'я, укласти 15 грудня 1653р. Кам'янецьку угоду (в усній формі), якою передбачалось не відновлення умов

«The overall development of the modern world»

Зборівського договору, а лише прав і вольностей козацтва. Польський король зобов'язувався сплатити контрибуцію в 100 тис. золотих і на підставі договору дозволив протягом 40 днів грабувати населення і брати ясир на Волині [1, с.40]. Таким чином, політичні наслідки Жванецької кампанії виявились катастрофічними: не передбачалось навіть автономії Української держави в складі Речі Посполитої. Воєнно-політичний союз з Кримом став фатальним. У цих умовах, шукаючи надійного союзника для боротьби, частина козацтва на чолі з Б.Хмельницьким вирішує звернутися за допомогою до Росії.

1 жовтня 1653р. Земський собор у Москві прийняв рішення про прийняття України «під руку царя». На Україну виїхало посольство на чолі з боярином Бутурліним. У січні 1654р. у Переяславі відбулася рада, яка вирішила передати Україну під царську протекцію. Щоправда, вже 18 січня виникають перші непорозуміння через сподівання козаків, що цар присягне їм, як це робили польські королі. До того ж, православний київський митрополит Сильвестр Косів був проти переговорів, оскільки боявся підпорядкування своєї митрополії Московському патріархату. Врешті-решт, Б.Хмельницький і козаки все-таки присягли на вірність цареві.

Сам договір було укладено в Москві в березні 1654р. (Березневі статті), і він був схожий на попередні угоди з Туреччиною й іншими країнами. Україна зберігала широку автономію в галузі адміністрації, судочинства, збору податків, мала велику армію (60 тис.), затверджувалися давні права всіх станів. Московський цар отримав право тримати військову залогу в Києві, обмежувалось право гетьмана на зносини з Кримом і Туреччиною [1, с.57-58].

Тож через Переяславську раду, потім через письмову угоду з Москвою – Березневі статті – Б. Хмельницький добився визнання Москвою союзницьких відносин з Українською козацькою державою, узаконення її існування в очах усіх держав. Б. Хмельницький став законним правителем, а козацтво – новою повноправною елітою. Крім того, Москва ставала військовим союзником проти Польщі [2, с.62]. Разом з тим, на наш погляд, дослідники, аналізуючи зміст договору 1654 року, справедливо закидають гетьманові, що він припустився великої помилки, не забезпечивши чітких умов для майбутніх взаємовідносин Війська Запорізького з Московською державою, які ґрунтувалися б на тогочасних державно-правових нормах.

Правова невизначеність у тексті Березневих статей характеру політичних взаємин між козацькою Україною і Росією спричинила різну оцінку договору. На думку російського історика права Василя Сергеевича, Березневі статті слід розглядати як персональну унію між Москвою і Україною, за якою обидві сторони мали спільного монарха, зберігаючи кожна свій окремий уряд. Інший фахівець із російського права Микола Дьяконов доводив, що, погоджуючись на «особисте підкорення» цареві, українці безумовно погоджувались на поглинання їхніх земель Московським царством і тому ця угода була «реальною унією» [3, с.125]. Розенфельд вбачав в Переяславському договорі повну інкорпорацію України Росією. Ряд учених вказували на

васальну залежність України. «Малоросія, - пише професор Коркунов, - не була до Росії в рівноправних відносинах, - вона була її підлегла. Московський цар не з'єднав у своїй особі дві роздільні державні влади, але український гетьман підлягав йому як вищому властителю. Це, очевидно, васальна залежність, а не особиста унія [4, с.73].

М. Грушевський розглядав договір з Москвою як форму васальної залежності, за якою цар гарантував права і вольності України. В. Смолій та В. Степанков підкреслювали, що за своїми формальними ознаками договір нагадував акт про встановлення відносин протекторату, а за змістом – створення під верховенством царя конфедеративного союзу двох держав [5, с.183]. Професор Б. Нольде вважав, що Україна прилучилась до Москви на основі автономії [6, с.270]. В. Липинський відстоював думку, що договір 1654 р. був звичайним військовим союзом проти Польщі. У середині ХХ ст. у радянській історичній науці утвердилась оцінка договору 1654 р. як «возз'єднання братніх народів» (остаточно термін «возз'єднання» був декретований у зв'язку з підготовкою до святкування 300-річчя Переяславської ради, на офіційному рівні, вжитий в тезах ЦК КПРС «До 300-річчя возз'єднання України з Росією», опублікованих у кінці 1953р.) [7, с.301].

Наслідком Переяславської угоди стала радикальна зміна політичних союзів у регіоні. У відповідь на договір Б. Хмельницького з царем поляки і татари об'єднали сили, розпочали військові дії на Поділлі і Брацлавщині. Попри всі вагання володарі Молдови, Валахії, Трансильванії визнали за ліпше для себе підтримати Варшаву, а не Чигирин. Паралельно почали загострюватися відносини Б. Хмельницького з Москвою, дражливим приводом до яких стала вимога Бутурліна, аби здобуті галицькі міста (серпень-вересень 1655р.) приймали присягу на вірність царю, що в наміри старшини аж ніяк не входило. Суть цих зіткнень ілюструється словами І. Виговського, сказаними на переговорах з представниками Львівського магістрату: «Доки козацька шабля зайшла, доти теж мусить бути козацьке панування» [8, с.208]. Ще на одне яблуко розбрату між Москвою і Б. Хмельницьким перетворилися регіони Південної Білорусії, окуповані Золотаренком, - гетьманський уряд запроваджував тут козацьку адміністрацію. Натомість царські воєводи вважали ці землі приєднаними на цареве ім'я.

Наступні події поставили Б. Хмельницького в остаточну опозицію до Москви. Царський уряд, занепокоєний успіхами шведів – потенційного претендента на володіння усім балтійським побережжям, вирішив врятувати Польщу (в свою чергу поляки запропонували обрати наступником польського трону Олексія Михайловича). На переговори з Польщею у Вільні (1656 р.) Москва не допустила українську делегацію, хоч центральним питанням була саме доля України. В Україні це сприйняли як зраду, за свідченням І. Виговського, гетьман, почувши цю новину «як шалений, що втратив розум, закричав: «Уже, діти, про те не печальтесь, я знаю, як учинити: треба відступитись від руки царської величності, де Вишній Владика звелить бути –

«The overall development of the modern world»

не тільки під християнським государем, але хоч би під бусурманином» [9, с.122].

Однак, зваживши все, Б. Хмельницький вирішив поки що формально не розривати угоду з Москвою, натомість зробити все для організації антипольської коаліції європейських країн без участі Москви і всупереч її планам. Зокрема, у червні 1657 р. під час переговорів із посольством Бутурліна відстояв своє право на міжнародні відносини, заборонив приїзд воєвод до Чернігова, Переяслава і Ніжина, а також роздачу московським стрільцям земель у Києві. Того ж місяця Б.Хмельницький прийняв нові посольства із Швеції і Трансільванії під час переговорів із ними як найголовніше питання знову постала доля західноукраїнських земель. Шведському послові Г.Лілієнкрону було відразу ж повідомлено про намір гетьмана «отримати всю країну між Віслою і тутешніми місцями», яку українці нікому, незалежно від того, хто володітиме Польщею і пануватиме в ній, не віддадуть. Трансільванського посла Шебеші попередили, що не може бути і мови про передачу Дьєрдю II Ракоці у володіння земель, розташованих на схід від Вісли. Чув посол і запевнення старшин, що терени до Кам'янця-Подільського і Львова їхні, бо «ми їх здобули нашою зброєю без чужої допомоги».

Шведи, виконуючи умови союзу з Україною, захопили більшу частину Польщі. До України було приєднано Турово-Пинщину й Берестейщину, а також Волинь. Але вже влітку ситуація змінилася, у війну втрутилися європейські країни, налякані успіхами України і Швеції. На довершення під впливом російської агітації вибухнув бунт у корпусі Ждановича, що діяв разом з трансільванцями [9, с.123]. Ці події стали страшним ударом для гетьмана й 6 серпня 1657 р. він помер у Чигирині.

Із життя пішов історичний діяч, життєвий шлях якого буде предметом досліджень ще не одного покоління науковців. Однак, не виникає сумнівів: постать гетьмана в українській історії, попри всі допущені ним помилки й прорахунки, важко переоцінити. Він уперше протягом XIV-XVII ст. спромігся об'єднати патріотичні сили навколо ідеї національного визволення і спрямувати енергію народу на розбудову соборної держави, а також сформулював принципи державної ідеї, що стала знаменом визвольних змагань українців наступних століть. Гнучкість соціально-економічної політики Б. Хмельницького дозволила запобігти вибухові громадянської війни. На думку відомого дослідника О. Апановича, «блискучий політичний і дипломатичний талант українського гетьмана ставив його в перший ряд керівників європейських держав».

Значимість Б. Хмельницького як політичного діяча, стає особливо відчутною на фоні його наступників, дії яких призвели до одного з найтрагічніших періодів в історії України під назвою «Руїна».

Література:

1. Довідник з історії України – друге видання, доопр. і доповн. – К.: Генеза, 2001. – 1136 с.
2. Брехуненко В. Богдан Хмельницький – К., 2007. - 72 с.
3. Субтельний О. України: історія – К.: Либідь, 1991. – 512 с.
4. Лещенко Р. Переяславський договір 1654 р. між Україною і царем московським // Переяславська Рада 1654 року (Історіографія та дослідження) – К.: Смолоскип, 2003. – С. 67-91.
5. Смолій В., Степанков В. Українська національна революція XVII століття (1648 -1676 рр.) – К.: «Альтернативи», 1999. – 352 с.
6. Дорошенко Д. Нарис історії України – Львів: Світ, 1991. - 576 с.
7. Брайчевський М. Приєднання чи возз'єднання? Критичні замітки з приводу однієї концепції // Переяславська Рада 1654 року (Історія та дослідження) – К.: Смолоскип, 2003. - С.299-304 .
8. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII століття – К.: Генеза, 1997. – 312 с.
9. Сварник І. Визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького // Історія України - Львів: Світ, 1996. – С. 113-123.

SECTION 3. Economics and management

Bazhanova Natalia Volodymyrivna

senior lecturer, doctor phd

Department of Economics and Finance

Faculty of Economics and Management

Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj

Ternopil, Ukraine

**PROBLEMS AND PECULIARITIES OF THE TOURISM INDUSTRY
IN UKRAINE**

Бажанова Наталія Володимирівна

старший викладач, канд. екон. наук

кафедра економіки та фінансів

факультет економіки та менеджменту

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

м. Тернопіль, Україна

**ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВСТІ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В
УКРАЇНІ**

Анотація. Розвиток туристичної галузі в країні має надзвичайно важливе значення. Докладне дослідження даної проблематики, дасть можливість зробити певні висновки у подальшому. Створення якісного конкурентоспроможного туристичного продукту створить країні можливість просуватись у різних напрямках, основним з яких є соціально-економічний розвиток.

Ключові слова: туристична галузь, туристичні послуги, соціально-економічний розвиток.

Сьогодні, туристична галузь в Україні стоїть на шляху розвитку. Безліч стратегічних проектів спрямовані на піднесення соціально-економічного рівня держави. Природно-кліматичні умови, історична спадщина, національні традиції дають великі можливості для державного управління та бізнесу, в напрямку розвитку та просування країни на міжнародний ринок.

Проблемами розвитку туристичної галузі займаються ряд вчених. Французькі науковці Р. Ланкар та Р. Олле вважають, що важливою складовою в управлінні туристичною галуззю є туристичний маркетинг. За допомогою розроблених методів і прийомів, можна досліджувати, робити аналіз та вирішувати поставлені завдання.

Такі вчені, як О. В. Мальська, О. В. Шершньов, А. Виноградарська досліджують проблеми, що стосуються стратегії розвитку туризму.

Проте аналіз публікацій, присвячених проблемам та розвитку туристичної галузі, дозволяють зробити висновок, що це питання є малодослідженим.

Пропозиції туристичних послуг мають бути зорієнтовані на споживача, а можливості підприємства повинні узгоджуватись з вимогами ринку. Ресурси та потенціал, якими володіє країна не використовуються повною мірою, або неналежним чином. Низький рівень наданих послуг, реклама про туристичний продукт не дають можливості бути конкурентоспроможними на міжнародному ринку.

Розвиток туристичної галузі в багатьох країнах є одною з найважливіших галузей народного господарства, а також основним джерелом доходів. Це в свою чергу сприяє підвищенню життєвого рівня населення, розвитку інфраструктури, зміцнює міжнародні економічні, політичні, культурні зв'язки.

Література:

1. Маргіта Н. О. Інтегральна оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіонів України / Н. О. Маргіта, М. В. Маргіта // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2017. – Т.22, Вип. 9 (62). – С. 87-91.
2. Родащук Г. Ю. Місце та роль транспортної складової в економічному розвитку сільських територій / Г. Ю. Родащук, С. Д. Скуртол // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2018. – № 1. – С. 31-38.
3. Семенчук А. О. Створення конкурентоспроможної системи бізнес-процесів на підприємстві / А. О. Семенчук // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2017. – Т.22, Вип. 9 (62). – С. 50-53.
4. Скупейко В. В. Дослідження функціональних зв'язків конкурентоспроможності на мезо- і макрорівні / В. В. Скупейко // Вісник Одеського національного університету. Економіка. – 2017. – Т.22, Вип. 9 (62). – С. 54-57.
5. Хринюк О. С. Оцінка факторів конкурентоспроможності підприємства / О. С. Хринюк, О. В. Ткач // Сучасні проблеми економіки і підприємництва. – 2017. – Вип. 19. – С. 242-252.

Бляшук Світлана Григорівна

аспірант

кафедра управління персоналом та економіки праці

Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ACCELERATING THE LABOR MARKET TRANSFORMATION UNDER THE INFLUENCE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES

ПРИСКОРЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Annotation: the influence of information and communication technologies on the modern labor market is researched. The concept of innovative work and smart-work is disclosed, defined requirements for an employee of an innovative type.

Key words: information and communication technologies, innovative work, smart-work, requirements for an employee of innovation type.

Анотація: досліджено вплив інформаційно-комунікаційних технологій на сучасний ринок праці. Розкрито поняття інноваційна праця, smart-робота, визначені вимоги до працівника інноваційного типу.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інноваційна праця, smart-робота, вимоги до працівника інноваційного типу.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій призводить до масової трансформації ринку праці по всьому світу. На сьогоднішній день суспільство навряд чи враховує, наскільки швидко та інтенсивно відбувається заміна традиційно виконуваної роботи. Розширені програми для аналітики, штучного інтелекту та робототехніки широко використовуються в багатьох галузях світової економіки. В сучасних інформаційно-інноваційних умовах відбуваються кардинальні зміни на ринку праці: з'являються нові професії, трансформуються умови праці, відбуваються якісні зміни вимог до працівника інноваційного типу, значно посилюється роль інтелектуальної праці та виникають нові виклики щодо формування ринку інноваційної праці.

Питання трансформації ринку праці стали предметом досліджень багатьох вчених таких як А. Колот, Е. Лібанова, В. Петюх, І. Петрова, М. Семикіна та багатьох інших. Водночас, стрімка зміна умов функціонування сучасного ринку праці все ще залишається предметом підвищеної уваги в дослідженнях вітчизняних науковців.

Основою нової економіки, рушійною силою соціальних трансформацій, соціальної динаміки є клас, від якого йде енергія, суспільне підживлення, — це

креативний клас. До нього мають належати люди, здатні діяти нетрадиційно, інноваційно, творчо (вік, посада і навіть освіта тут не мають вирішального значення). Такі люди вирізняються оригінальністю, нестандартністю мислення, інноваційно орієнтованими вчинками і діями широкого спектра. Такі люди були завжди, вони були затребувані й у попередні часи, а нове в їхньому статусі, значуще для економіки і суспільства, пов'язане з низкою принципово нових реалій та обставин [1, с.10-11].

Сьогодні практично в усіх сферах економіки зростає попит на висококваліфікованих, всебічно розвинених професіоналів, які є не тільки фахівцями своєї справи чи суміжної професії, але і здатні приймати виклики, що безпосередньо не пов'язані з займаною посадою та успішно справлятися з ними, здатні до інноваційної праці.

Петрова І.Л. стверджує, що інноваційна праця за своїм змістом є творчою, інтелектуальною діяльністю людини, включеною до інноваційного процесу та спрямованою на одержання якісно нового продукту і позитивного соціально-економічного ефекту від його впровадження [2, с. 4].

Під впливом технологічного процесу створюються нові можливості на робочих місцях, вдосконалюється якість продуктів, розробляються та впроваджуються нові послуги та технології, а також з'являється новий тренд на ринку праці smart-робота – діяльність на основі досягнень науково-технологічного прогресу, що спрямована на створення нових технологій, продуктів, послуг та робочих місць у тих сферах, де відбулась автоматизація виробничих процесів і які повністю відповідають викликам інноваційної економіки [3].

Враховуючи зміни, що відбуваються на ринку праці під дією інформаційно-комунікаційних технологій, трансформуються і вимоги до працівників інноваційного типу. В першу чергу це стосується посилення вимог до творчої компоненти, інтелектуалізації та індивідуалізації трудової діяльності.

Від рівня конкурентоспроможності робочої сили залежить ефективність економіки країни загалом. Відповідно до результатів досліджень Індексу глобальної конкурентоспроможності 2016-2017 рр., який охоплює детермінанти довгострокового зростання, Україна займає всього лише 85 місце серед 140 країн світу [4] (Табл.1).

«The overall development of the modern world»

Таблиця 1. Рейтинг України за Глобальним індексом конкурентоспроможності 2014-2017 рр.

Країна/Економіка	Місце	Оцінка	Місце	Оцінка	Місце	Оцінка
	2014-2015		2015-2016		2016-2017	
Швейцарія	1	5,7	1	5,76	1	5,81
Сінгапур	2	5,65	2	5,68	2	5,72
Сполучені штати	3	5,54	3	5,61	3	5,70
Нідерланди	8	5,45	5	5,50	4	5,57
Німеччина	5	5,49	4	5,53	5	5,57
Україна	76	4,14	79	4,03	85	4,00

Джерело: Складено за даними звіту Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність [4]

Забезпечення конкурентоспроможності робочої сили можливе при наявності сприятливих умов праці, стимулюванні до використання інноваційних підходів у трудовому процесі, мотивації до генерування нових ідей та ефективного їх впровадження.

Виникає необхідність запровадження механізмів управління знаннями, адже саме знання є домінантами розвитку та функціонування нової економіки, а, відтак, і конкурентоспроможного функціонування ринку праці. На зміну економіці індустріального типу, йде нова економіка, що формується під впливом інформаційно-комунікаційних технологій, якій притаманні трансформації в усіх сферах, і ринок праці не є винятком. Тому перед всіма учасниками інноваційного ринку праці постає завдання вдало адаптуватись до нових викликів та результативно з ними справлятися, з метою забезпечення ефективного розвитку економіки.

Література:

1. Колот А., Герасименко О. Інноваційна праця та її інтелектуалізація як стратегічні вектори становленні нової економіки / А. Колот, О. Герасименко // Економіка і організація управління. – 2018. – Випуск 1 (29). – С. 6-23
2. Петрова І. Ринок інноваційної праці: тенденції формування в Україні / І. Петрова // Україна: аспекти праці. - 2013. - № 5. - С. 3-7
3. Бляшук С. Г. Конкурентна позиція smrt-працівників на сучасному ринку праці / С.Г. Бляшук // Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 11 квітня 2018 року, м. Кропивницький. – Кропивницький: “Ексклюзив-Систем”, 2018. –С. 307-309
4. Klaus Schwab The Global Competitiveness Report 2016-2017 / World Economic Forum - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

Bliznukova Tatiana Victorovna
Postgraduate student, Senior Lecturer
Department of municipal Cadastre
Urban Cadastre Faculty
The State University of Land Use Planning
Moscow, Russian Federation

Tsyarkin Yury A.
Doctor of economic sciences, professor
Managing the department of marketing
State university of land use planning
Moscow, Russian Federation

Pakulin Serhij Leonidovich
Doctor of sciences (Economics), academician Ukrainian Science Academy of
National Progress
Leading researcher
Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable
Development of the National Academy of Sciences of Ukraine»
Kyiv, Ukraine

Feklistova Inessa Sergeevna
PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor of Department of Political Science and Public Policy
Faculty of state and municipal management and Economics the national
economy
Central Russian Institute of Management, Branch of RANEPА
(The Russian Presidential Academy of National Economy and Public
Administration)

METHODOLOGICAL APPROACH TO THE EVALUATION OF THE RECIPIENT OF THE SUBSIDY IN THE COMPETITION PROJECTS

Близнюкова Татьяна Викторовна
аспирант, старший преподаватель
кафедра городского кадастра
факультет городского кадастра
Государственный университет по землеустройству
г. Москва, Россия

Цыркин Юрий Анатольевич
доктор экономических наук, профессор
заведующий кафедрой маркетинга
Государственный университет по землеустройству
г. Москва, Россия

Пакулин Сергей Леонидович
доктор экономических наук, академик УАННП

«The overall development of the modern world»

*ведущий научный сотрудник
Государственное учреждение «Институт экономики
природопользования и устойчивого развития Национальной академии наук
Украины»*

г. Киев, Украина

Феклистова Инесса Сергеевна

кандидат экономических наук, доцент

*доцент кафедры политологии и государственной политики
факультет государственного и муниципального управления и экономики
народного хозяйства*

*реднерусский институт управления – филиал ФГБОУ ВО «Российская
академия народного хозяйства и государственной службы при*

Президенте РФ»

г. Орел, Россия

МЕТОДИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПОЛУЧАТЕЛЯ СУБСИДИИ НА КОНКУРСЕ ПРОЕКТОВ

Abstract. Developed and tested by the authors of the article methodical approach to the evaluation of the subsidy recipients on a competitive basis on the criterion of efficiency of management and land use of the agricultural sector is based on the calculation of the coefficient. The methodical approach is simple in the settlement relation and is available to understanding of employees of analytical services.

Keywords: subsidy, competition, efficiency assessment, management.

Аннотация. Разработанный и апробированный авторами статьи методический подход к оценке деятельности получателей субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора основан на расчете коэффициента. Методический подход прост в расчетном отношении и доступен пониманию работников аналитических служб.

Ключевые слова: субсидия, конкурс, оценка эффективности, управление.

В основе методического подхода к оценке деятельности научных организаций, профессиональных образовательных организаций, образовательных организаций высшего образования, которые в процессе научной, научно-технической и (или) образовательной деятельности осуществляют производство сельскохозяйственной продукции, ее первичную и последующую (промышленную) переработку в соответствии с перечнем – получателей субсидии на конкурсной основе, разработанного нами, лежит многофакторный корреляционно-регрессионный анализ.

При апробации методического подхода нами были использованы данные

территориального органа Федеральной службы государственной статистики по Орловской области.

Критериями отбора показателей, на основе которых рассчитывался коэффициент эффективности хозяйствования и землепользования (КЭХиЗ), послужили их «однонаправленность» и обязательное наличие в государственной статистической отчетности.

1. На таблицы исходных данных нами были рассчитаны средневзвешенные показатели работы аграрного сектора районов региона:

$$P_{\text{ср.взв } ij} = \frac{P_{ij}}{\sum_{i=1}^n P_{ij}/m}, \quad (1)$$

где $P_{\text{ср.взв } ij}$ – средневзвешенный показатель работы аграрного сектора муниципального образования региона; i – конкретный показатель работы; n – количество показателей работы; j – муниципальное образование области; m – количество муниципальных образований региона. В нашем случае $m = 24$.

Средневзвешенные показатели работы определялись по каждому муниципальному образованию региона путем деления его показателя на средний показатель по области. При этом средний показатель по области определялся следующим образом: сумма по каждой графе таблицы исходных данных делилась на 24 (количество муниципальных образований Орловской области). Этим обеспечивалось приведение показателей по каждому муниципальному образованию в сопоставимый вид.

2. Определялся коэффициент эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора по каждому муниципальному образованию региона:

$$K_{\text{ЭХиЗ } ij} = \frac{\sum_{i,j=1}^{n,m} P_{\text{ср.взв } ij}}{n}, \quad (2)$$

где $K_{\text{ЭХиЗ } ij}$ – коэффициенты эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора конкретного муниципального образования региона.

Для этого нами были рассчитаны коэффициенты эффективности хозяйствования и землепользования по каждому конкретному муниципальному образованию области. Каждый показатель усреднялся путем деления на количество показателей анализа. Это обеспечивает «универсальность» методики, ее независимость от количества показателей, рассматриваемых при определении КЭХиЗ. Коэффициент эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора конкретного муниципального образования региона определялся как сумма показателей по каждому конкретному муниципальному образованию области [1, с. 359].

В настоящее время наблюдается резкое увеличение количества информации, объясняемое расширением объема применения и улучшением технических параметров компьютерной техники. Поэтому универсальность методики, то, что она не ограничена ни количеством рассматриваемых параметров, ни количеством рассматриваемых объектов (в нашем случае районов), является явным ее преимуществом.

«The overall development of the modern world»

Результаты расчетов коэффициента оценки деятельности получателя субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора по каждому конкретному муниципальному образованию области по результатам работы в 2017 г. обобщены нами в табл. 1.

Таблица 1. Значения коэффициентов оценки деятельности получателя субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования по муниципальным образованиям Орловской области

Муниципальные образования области	Условный номер	КЭХиЗ, ед.
Болховский	1	0,8523
Верховский	2	1,2754
Глазуновский	3	0,8418
Дмитровский	4	0,9031
Должанский	5	0,9987
Залегощенский	6	0,8590
Знаменский	7	0,5979
Колпнянский	8	0,9389
Корсаковский	9	0,4905
Краснозоренский	10	0,7821
Кромской	11	1,1755
Ливенский	12	1,8266
М. Архангельский	13	0,8319
Мценский	14	1,7550
Н. Деревеньковский	15	0,8619
Новосильский	16	0,5926
Орловский	17	1,9462
Покровский	18	1,2945
Свердловский	19	1,0901
Сосковский	20	0,6156
Троснянский	21	0,8888
Урицкий	22	1,1090
Хотынецкий	23	0,7868
Шаблыкинский	24	0,6861

В табл. 2 районы области нами были сгруппированы по величине коэффициентов оценки деятельности получателя субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора.

Оценка деятельности получателя субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования производилась на основании величины КЭХиЗ: меньше 0,85 – неэффективное хозяйствование и землепользование; 0,85 – 1,1 – удовлетворительный уровень хозяйствования и

землепользования; больше 1,1 – эффективное хозяйство и землепользование.

Достоверность проведенной группировки муниципальных образований Орловской области – получателей субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования аграрного сектора была нами проверена с помощью кластерного анализа.

Таблица 2. Группировка муниципальных образований Орловской области по коэффициенту оценки деятельности получателя субсидии на конкурсной основе по критерию эффективности хозяйствования и землепользования

<i>Муниципальные образования области</i>	<i>КЭХиЗ, ед.</i>	<i>Уровень эффективности хозяйствования и землепользования</i>
Орловский	1,9462	Эффективное хозяйство и землепользование
Ливенский	1,8266	
Мценский	1,7550	
Покровский	1,2945	
Верховский	1,2754	
Кромской	1,1755	
Урицкий	1,1090	
Свердловский	1,0901	Удовлетворительное хозяйство и землепользование
Должанский	0,9987	
Колпнянский	0,9389	
Дмитровский	0,9031	
Троснянский	0,8888	
Н. Деревеньковский	0,8619	
Залегощенский	0,8590	
Болховский	0,8523	Неэффективное хозяйство и землепользование
Глазуновский	0,8418	
М. Архангельский	0,8319	
Хотынецкий	0,7868	
Краснозоренский	0,7821	
Шаблыкинский	0,6861	Неэффективное хозяйство и землепользование
Сосковский	0,6156	
Знаменский	0,5979	
Новосильский	0,5926	
Корсаковский	0,4905	

В качестве матрицы исходных данных нами были использованы все без исключения показатели, представленные в таблице исходных данных.

Методический подход прост в расчетном отношении и доступен пониманию работников аналитических служб.

Литература:

1. Tsytkin, Y.A. Improvement of methods for assessing the efficiency of management and use of land in the agricultural sector of municipalities / Tsytkin, Y.A., Pakulin, S.L., Feklistova, I.S. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Universum View 2» (19 жовтня 2018 р., м. Суми, Україна). – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. – С. 357–362.

Malynych Hanna Mykolaiivna

Ph.D (Econ.)

*Department of Economics and Finance
Faculty of Economics and Management
Ternopil National Technical University
Ternopil, Ukraine*

PROBLEMS OF ENERGY ENTERPRISES IN UKRAINE

Малинич Ганна Миколаївна

ст.викладач, к.е.н

*кафедри економіки та фінансів
факультет економіки та менеджменту
Тернопільський національний технічний університет
м. Тернопіль, Україна*

ПРОБЛЕМИ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Анотація: висвітлено проблеми енергетичних підприємств міського господарства в Україні, обґрунтовано необхідність диверсифікації джерел енергетичних ресурсів.

Ключові слова: енергетичні ресурси, відновлювальна енергія, енергетичні підприємства централізованого теплопостачання.

Пошук нових джерел енергетичних ресурсів за умови зростаючих та необмежених потреб населення та суб'єктів господарювання в них вимагає розробки обґрунтованих заходів щодо їх мобілізації та ефективного використання. У зв'язку з цим актуалізується необхідність досліджень у цій сфері.

За прогнозом International Energy Agency, на період до 2035 р., викопні види палива (нафта, природний газ і вугілля) залишаться домінуючим джерелом енергії і в зазначений період їхня частка становитиме близько 81% загального попиту на енергоресурси [2]. Небезпека енергетичної залежності для вітчизняної економіки від цих видів енергетичних ресурсів потребує

диверсифікації джерел ресурсів. Незважаючи на активну роботу громадських, екологічних організацій, підтримку та сприяння міжнародних організацій щодо використання альтернативних джерел відновлювальної енергії у міському господарстві вони не набули належного поширення.

Енергетичні підприємства України, що надають послуги з виробництва теплової енергії для задоволення потреб населення та підприємств і установ (переважно комунальної форми власності) перебувають у кризовому стані. Це обумовлено низкою факторів, зокрема: застаріла централізована система тепlopостачання характеризується моральною та фізичною застарілістю тепломеханічного обладнання, інженерних мереж тепlopостачання, низька енергоефективність будівель (багатоквартирних будинків застарілого житлового фонду), високий рівень заборгованості споживачів за отримані послуги, що обумовлено високою ціною на них тощо. Сьогодні установлена теплова потужність в Україні становить 132 тис.Гкал/год, та має відповідну структуру (рис.1).

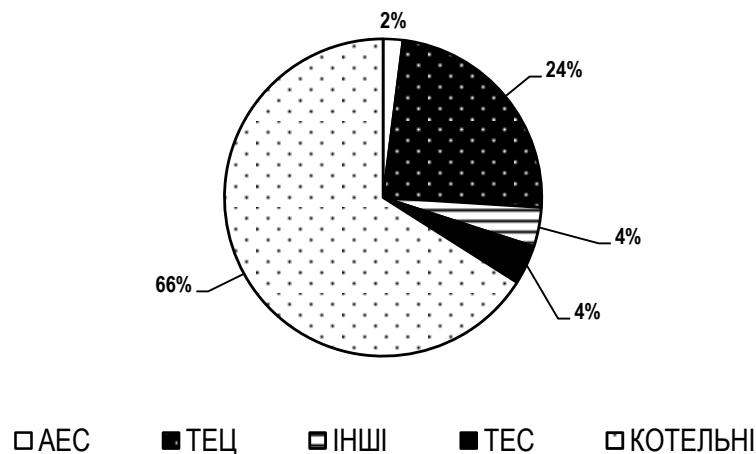

Рис.1. Установлена теплова потужність в Україні у 2017 р., % [2]

За прогнозними оцінками International Energy Agency до 2050 р. буде панувати тенденція зростання питомої ваги біопалива та інших відходів при значному зниженні споживання вугілля та нафтопродуктів на підприємствах тепlopостачання [2].

Враховуючи високу питому вагу теплоцентралей (котелень) у структурі джерел постачання теплоенергії та низьку фінансову та енергетичну ефективність функціонування цього сектору в Україні необхідність змін у структурі теплової потужності країни на користь енергоефективних та екологічних джерел є обґрунтованою та об'єктивно необхідною.

Література:

1. Зарубіжний досвід розвитку систем централізованого та автономного тепло- та електропостачання [Електронний ресурс]. - Режим доступу :

<https://ua.energy/wp-content/uploads/2018/01/5.-TSentralizovane-ta-avtonomne-teplozabezpechennya.pdf>

2. International Energy Agency [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: www.iea.org. – Назва з екрана.

Iryna Markovych
associate professor
Economy and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

LOAN CAPACITY OF JOINT TERRITORIAL GROUPS AND BUDGETS` LEVELING

Маркович Ірина Богданівна
доцент
кафедра економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

ПОДАТКОСПРОМОЖНІСТЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ТА ВИРІВНЮВАННЯ БЮДЖЕТІВ

Анотація. Розглянуто бюджетоутворюючі податки об'єднаних територіальних громад України, принцип розрахунку індексу податкоспроможності та вирівнювання бюджетів на його основі.

Ключові слова: об'єднана територіальна громада, платоспроможність, бюджет, дотації.

Процес децентралізації в Україні проходить активно, тому актуалізуються питання ефективності функціонування об'єднаних територіальних громад та необхідність розуміння принципів вирівнювання бюджетів.

Перш за все, слід визначити, які подати є бюджетоутворюючими для ОТГ. Ними є наступні:

- єдиний податок;
- податок на прибуток установ комунальної власності та фінансових установ комунальної власності;
- податок на майно (нерухомість, земля, транспорт);
- 60% податку на доходи фізичних осіб;
- 25% екологічного податку;
- 5% акцизного податку з роздрібною торгівлі;

- інші збори на платежі;
- міжбюджетні трансферти (дотації, субвенції) та надходження в рамках програм і допомог.

Для вирівнювання бюджетів громад застосовується принцип горизонтального вирівнювання, на реалізацію якого впливає чисельність населення, надходження податку з доходів фізичних осіб за останній бюджетний період та індекс платоспроможності громади.

Індекс податкоспроможності розраховується як частка податку з доходів фізичних осіб в розрахунку на одного мешканця громади від аналогічного середнього показника по Україні.

Якщо цей індекс буде більше 1,1, ОТГ формує реверсну дотацію, тобто спрямовує 50% суми, що перевищує значення індексу від 1,1;

- при отриманні результату 0,9-1,1 вирівнювання не здійснюється;
- менше 0,9 – надається базова дотація відповідному бюджету в обсязі 80 % суми, необхідної для досягнення значення такого індексу забезпеченості відповідного бюджету 0,9.

Ефективність роботи об'єднаних територіальних громад здійснюється за чотирма основними показниками, які відображають:

- власні доходи на 1-го мешканця;
- рівень дотаційності бюджетів (питома вага базової/реверсної дотації у доходах);
- питому вагу видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах ОТГ (без трансфертів з державного бюджету);
- капітальні видатки на 1-го мешканця.

Був проведений експертний аналіз бюджетів 665 ОТГ за 9 місяців 2018 року [1], відповідно до якого 665 ОТГ згрупували за чисельністю населення:

- група 1 - ОТГ з чисельністю населення понад 15 тис. жителів;
- група 2 - ОТГ з чисельністю населення від 10 до 15 тис. жителів;
- група 3 - ОТГ з чисельністю населення від 5 до 10 тис. жителів;
- група 4 - ОТГ з чисельністю населення менше 5 тис. жителів.

Найменш залежними від дотаційних ресурсів з державного бюджету є громади Групи 1. Тут із 87 ОТГ найвищий рівень дотаційності становить 31,8%. У Групі 2 найвищий рівень дотаційності становить 38,5%. Серед ОТГ Групи 3 – по 3-х громадах показник дотаційності перевищує 40% (або 1,3% від загальної кількості громад у групі), найвище значення становить 41,6%. У Групі 4 лише по одній громаді показник дотаційності перевищує 40% і становить 45,1%.

Тобто, наразі більш залежними від дотацій з бюджету залишаються великі за чисельністю мешканців громади, які повинні здійснювати пошук шляхів для зміцнення фінансового потенціалу своїх територій.

Література:

1. Експертний аналіз бюджетів 665 ОТГ за 9 місяців 2018 року [Електронний ресурс].-Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/10138>

Prosianchuk Vadym Leonidovich

Postgraduate student

University of Economics and Law "KROK"

Kyiv, Ukraine

Academic advisor – Petrova Iryna Leonidivna

Doctor of Economics, Professor

MARITIME INDUSTRY PERSONNEL MOTIVATION IN THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM

Присянчук Вадим Леонідович

Аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

м. Київ, Україна

Науковий керівник - Петрова Ірина Леонідівна

доктор економічних наук, професор

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ МОРСЬКОЇ ГАЛУЗІ В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Abstract: The maritime industry of Ukraine is an important component of the transport and industrial infrastructure of the national economy. Revenue from the realization of services in the seaports is a significant source of foreign currency. In order to improve opportunities for Ukraine in the world maritime market, it is necessary to increase the competitiveness of the main marine enterprises - stevedoring companies.

Keywords: personnel, motivation, economic security, seaport, stevedoring company.

Анотація: Морська галузь України є важливою складовою транспортно-виробничої інфраструктури національної економіки. Дохід від реалізації послуг морських портів є вагомим джерелом іноземної валюти. В інтересах покращення перспектив України на світовому ринку морських перевезень необхідно підвищувати конкурентоспроможність основних підприємств морегосподарського комплексу – стивідорних компаній.

Ключеві слова: персонал, мотивація, економічна безпека, морський порт, стивідорна компанія.

Конкурентоспроможність стивідорної компанії багато в чому залежить від рівня економічної, в т.ч. кадрової безпеки. Персонал є головним ресурсом будь-якого підприємства і важливим елементом його економічної безпеки [1]. На якість роботи персоналу суттєво впливає якість мотиваційного механізму системи управління підприємством [2].

Державні морські порти, як стивідорні компанії, підпорядковані Адміністрації морських портів Міністерства інфраструктури України і мають доволі схожі системи мотивації персоналу. Вони створені за рекомендаціями Міністерства інфраструктури і галузевої профспілки. Розглянемо основні елементи компенсаційної політики найбільш поширеної, практично типової, мотиваційної системи стивідорної компанії морської галузі України [3].

Компенсаційна політика державної стивідорної компанії здійснюється через:

- формування основної почасової та відрядної заробітної плати, побудову ранжованої схеми посадових окладів;
- встановлення надбавок і доплат до тарифних ставок і посадових окладів;
- надання компенсаційних гарантій, соціальних пільг, винагород тощо;
- формування систем преміювання;
- формування нематеріальної складової системи компенсацій.

У розробці і проведенні компенсаційної політики приймає безпосередню участь профспілковий комітет стивідорної компанії. Соціальне партнерство забезпечує узгодження інтересів основних учасників соціально-трудоких відносин і досягнення соціальної злагоди в колективі.

Компенсаційна політика підприємства має тактичний і стратегічний аспекти. Дослідження стану мотиваційного механізму в управлінні персоналом декількох морських портів України, в тому числі торговельного порту «Южний», виявило відсутність стратегічного підходу до формування компенсаційної політики.

Така ситуація взагалі характерна для більшості державних підприємств України. Це можна пояснити наявністю централізованого бюрократично обмежуючого управління державними підприємствами з боку відповідних міністерств і відомств, а також впевненістю більшості керівників цих підприємств у відсутності необхідності кардинальних змін в цій царині з власної ініціативи.

Компенсаційна політика державних морських портів України спрямована на забезпечення виплати найманим працівникам справедливої винагороди, але недостатньо сприяє досягненню корпоративних цілей підприємства. Дослідження не виявило дієвих інструментів компенсаційної політики, які б на практиці активно сприяли поєднанню особистих інтересів з колективними шляхом залучення більшості робітників до участі у власності підприємства. Лише премії, винагороди та інші виплати з прибутку підприємства можна розглядати як доходи від підприємницької участі у використанні власності підприємства, які опосередковано залучають робітників стивідорної компанії до участі у власності і так чи інакше заохочують їх примножувати активи підприємства.

Тому ще одним недоліком компенсаційної політики державної стивідорної компанії можна вважати недостатність інструментарію щодо ефективної консолідації особистих і корпоративних інтересів на підприємстві.

«The overall development of the modern world»

Таким чином, існуючі мотиваційні системи персоналу більшості морських портів України не відповідають сучасним вимогам економічної безпеки і потребують певного удосконалення, в т.ч.: застосування стратегічного підходу до формування компенсаційної політики, а також використання додаткового мотиваційного інструментарію для більш ефективної консолідації особистих і корпоративних інтересів на підприємстві.

Література:

1. Захаров О.І. Теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємств // Вчені записки університету «КРОК», – 2012.- № 31. – С. 80- 88. (Фахове видання)].
2. Просянчук В.Л. Взаємозв'язок стимулювання та мотивації працівників з конкурентоспроможністю морського порту / В.Л.Просянчук // Економіка і управління – Київ: Європейський університет, № 1. – 2014. – С. 50-55
3. Просянчук В.Л. Дослідження стану мотивації в морському торговельному порту «Южний» [Текст] / В.Л.Просянчук // Галицький економічний Вісник. – 2014, № 2 (45). – С. 39-45.
4. Колот А.М. Соціально-трудова сфера в умовах глобальних викликів: тенденції, проблеми, можливості стійкого розвитку. - К.: КНЕУ, 2010.

Tsyarkin Yury A.

*Doctor of economic sciences, professor
Managing the department of marketing
State university of land use planning
Moscow, Russian Federation*

Bliznukova Tatiana Victorovna

*Postgraduate student, Senior Lecturer
Department of municipal Cadastre
Urban Cadastre Faculty*

*The State University of Land Use Planning
Moscow, Russian Federation*

Pakulin Serhij Leonidovich

*Doctor of sciences (Economics), academician Ukrainian Science Academy of
National Progress
Leading researcher*

*Public Institution «Institute of Environmental Economics and Sustainable
Development of the National Academy of Sciences of Ukraine» (Kyiv, Ukraine)*

Feklistova Inessa Sergeevna

*PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor of Department of Political Science and Public Policy
Faculty of state and municipal management and Economics the national
economy*

*Central Russian Institute of Management, Branch of RANEP
(The Russian Presidential Academy of National Economy and Public
Administration)*

QUANTITATIVE EVALUATION OF THE GRANT RECIPIENT'S PROJECT ON A COMPETITIVE BASIS, TAKING INTO ACCOUNT QUALITATIVE PARAMETERS

Цыркин Юрий Анатольевич

*доктор экономических наук, профессор
заведующий кафедрой маркетинга*

*Государственный университет по землеустройству
г. Москва, Россия*

Близнюкова Татьяна Викторовна

*аспирант, старший преподаватель
кафедра городского кадастра*

факультет городского кадастра

*Государственный университет по землеустройству
г. Москва, Россия*

Пакулин Сергей Леонидович

«The overall development of the modern world»

*доктор экономических наук, академик УАННП
ведущий научный сотрудник
Государственное учреждение «Институт экономики
природопользования и устойчивого развития Национальной академии наук
Украины»
г. Киев, Украина
Феклистова Инесса Сергеевна
кандидат экономических наук, доцент
доцент кафедры политологии и государственной политики
факультет государственного и муниципального управления и экономики
народного хозяйства
Среднерусский институт управления – филиал ФГБОУ ВО «Российская
академия народного хозяйства и государственной службы при
Президенте РФ»
г. Орел, Россия*

**КОЛИЧЕСТВЕННАЯ ОЦЕНКА ПРЕДОСТАВЛЕННОГО НА
КОНКУРСНОЙ ОСНОВЕ ПРОЕКТА ПОЛУЧАТЕЛЯ СУБСИДИИ С
УЧЕТОМ КАЧЕСТВЕННЫХ ПАРАМЕТРОВ**

Abstract. The methodical method developed and tested by the authors of the article is based on the use of methods of paired comparisons and prioritization.

Keywords: subsidy, methods of paired comparisons and priority placement, competition, evaluation.

Аннотация. Разработанный и апробированный авторами статьи методический основан на использовании методов парных сравнений и расстановки приоритетов.

Ключевые слова: субсидия, методы парных сравнений и расстановки приоритет, конкурс, оценка.

Перед разработкой основных направлений государственной поддержки, крайне важно выработать эффективный механизм соблюдения принципов субсидирования в целях осуществления необходимых процедур по признанию бюджетных средств в соответствии с требованиями законодательства. Крайне важным является соблюдение выявленных в ходе исследования принципов субсидирования, что позволит наиболее рационально организовать систему предоставления государственной поддержки и признания в бухгалтерском учете бюджетных средств.

Оценка экономической эффективности субсидирования сельскохозяйственных организаций должна основываться на сравнительном анализе использованных средств и достигнутого по данному проекту результата. При таком анализе целесообразно сопоставление объемов

использованных бюджетных средств и результата, достигнутого после использования этих средств. Здесь можно рассматривать такие категории, как прирост объемов производства сельскохозяйственной продукции, снижение материально-производственных и денежных затрат на производство продукции и др. Благодаря такому анализу предоставляется возможность оценки эффективности прямого субсидирования из бюджетов различных уровней, основанной на изучении и расчете соотношений объема совокупной поддержки и конечных результатов.

Весьма перспективным, с нашей точки зрения, следует считать применение метода расстановки приоритетов при расчете коэффициента сравнительной оценки предоставленных на конкурсной основе проектов потенциальных получателей субсидии с учетом их качественных параметров (КСО). Парная оценка производилась знаками: $>$ – лучше; \geq – лучше или одинаково; $=$ – одинаково; \leq – хуже или одинаково; $<$ – хуже.

В задаче расстановки приоритетов в качестве метода высказывания суждений экспертами принят метод парных сравнений с целью выявить предпочтения экспертов «в чистом виде». Другие виды оценок, например, балльная, требуют транзитивности (логичности) предпочтений (если А лучше В, а В лучше С, то и А лучше С). Парное сравнение такой транзитивности не предполагает, что, на наш взгляд, является существенным преимуществом метода,

Нетранзитивность (нарушение логичности) системы парных сравнений может встречаться довольно часто. Во-первых, весьма распространена ситуация, когда эксперт неодинаково знаком с проектами, подлежащими оцениванию. Поэтому при оценке некоторых из них он может допустить неточность. Во-вторых, при достаточно большом числе объектов их оценивание по одному и тому же признаку могут производить несколько экспертов, причем каждый из них оценивает только часть проектов. Это может вызвать некоторые противоречия. В-третьих, у эксперта, оценивающего все объекты, может быть неодинаковый порог различения при оценке разных объектов. Например, три проекта (1, 2 и 3) незначительно различаются по какому-либо показателю КСО. Эксперт плохо чувствует разницу по показателю КСО между проектами 1 и 2 и свое суждение выразит как $1 = 2$. Однако различия между 1 и 3, 2 и 3 для него очевидны и его суждения будут следующими: $1 > 3$ и $2 < 3$. Это приведет к нетранзитивной системе отношений: $1 > 3$, $2 < 3$, $2 = 3$. И, наконец, в-четвертых, даже если при индивидуальной оценке несколькими экспертами одних и тех же объектов по заданному признаку получены транзитивные системы сравнений, то при сведении их в групповую оценку по правилу большинства возможно нарушение транзитивности.

В силу этого результат попарного сравнения наиболее точно отражает субъективное предпочтение, так как на выбор здесь налагаются наименьшие ограничения и метод не навязывает эксперту априорных условий [1, с. 126].

Методический подход был нами реализован нами при оценке семи

«The overall development of the modern world»

проектов строительства мусоперерабатывающего предприятия в Орловской области. Для каждого из проектов оценивался КСО с учетом их качественных показателей. Было использовано пять качественных показателей проектов, полученных в результате опроса специалистов: экологичность проекта (тыс. грн.) (w_1); вероятность успешной реализации проекта (w_2); качество обслуживания клиентов (w_3); инновационность проекта с точки зрения использования последних технологий (w_4); имидж исполнителя и уровень доверия к нему в своем виде экономической деятельности (w_5),

Оценка проектов была произведена на основе фактических данных в августе 2018 года. На основе этих систем сравнений были построены матрицы сравнений, в которых вычислялись с помощью специально разработанной программы «EUC» (Evaluation using comparisons) для персонального компьютера значения относительных приоритетов для каждого проекта.

Матрица парных сравнений по первому критерию КСО представлена в таблице 1.

Таблица 1. Сравнительная оценка проекта по первому фактору КСО

$i \setminus j$	1	2	3	4	5	6	7	P_{OTH1}
1	=	<	≤	>	≥	>	>	0,157
2	X	=	≥	>	>	>	>	0,192
3	X	X	=	>	>	>	>	0,177
4	X	X	X	=	≤	>	≥	0,124
5	X	X	X	X	=	>	>	0,140
6	X	X	X	X	X	=	≤	0,100
7	X	X	X	X	X	X	=	0,110

Сравнительная оценка проектов по 2, 3, 4 и 5 фактору была произведена нами аналогичным образом. Далее нами были оценены сами факторы КСО. Результаты расчетов представлены в таблице 2.

Таблица 2. Расчет значимости частных критериев КСО

$i \setminus j$	1	2	3	4	5	Оценка частных критериев КСО
1	=	>	≥	>	>	0,284
2	X	=	≤	≥	>	0,194
3	X	X	=	>	>	0,243
4	X	X	X	=	≥	0,153
5	X	X	X	X	=	0,126

Результаты оценки проектов с использованием КСО представлены в таблице 3. Особо обращаем внимание на важность показателя, представленного в столбце 9. Его можно использовать в многофакторном корреляционно-регрессионном анализе при построении экономико-математических моделей,

связанных с оценкой экономической эффективности проектов.

Таблица 3. Оценка проектов с использованием КСО

Проект	Приоритеты частных показателей					Сумма взвешенных значений приоритетов	Среднее значение	КСО
	w_1	w_2	w_3	w_4	w_5			
	Значимость показателя							
	0,284	0,194	0,243	0,153	0,126			
1	0,157	0,171	0,163	0,159	0,179	0,164	0,143	1,148
	0,044	0,033	0,040	0,024	0,023			
2	0,192	0,141	0,173	0,181	0,139	0,170	0,143	1,189
	0,055	0,027	0,042	0,028	0,018			
3	0,177	0,184	0,125	0,199	0,123	0,161	0,143	1,127
	0,050	0,035	0,030	0,030	0,015			
4	0,124	0,155	0,152	0,106	0,195	0,144	0,143	1,008
	0,036	0,030	0,037	0,016	0,025			
5	0,140	0,115	0,132	0,095	0,158	0,129	0,143	0,904
	0,040	0,022	0,032	0,015	0,020			
6	0,100	0,127	0,125	0,121	0,098	0,114	0,143	0,798
	0,028	0,025	0,030	0,019	0,012			
7	0,110	0,107	0,130	0,139	0,108	0,118	0,143	0,826
	0,031	0,021	0,032	0,021	0,013			

Коэффициент перед этим показателем в найденных линейных зависимостях (например, где в качестве результирующего показателя используется прибыль), говорит о том, на сколько изменится результирующий признак (прибыль) при изменении факторного признака на одну единицу.

В нашем случае наивысшую оценку получил второй проект.

Разработанный в ходе НИР принципиально новый методический подход учитывает преимущества и недостатки применения различных субъективных балльных методик и обеспечивает более объективную оценку проектов за счет расширения критериев оценивания. Его внедрение позволяет существенно повысить качество аналитической экономической работы и обеспечить объективность оценки предлагаемых проектов.

Литература:

1. Цыпкин Ю.А. Применение методов парных сравнений и расстановки приоритетов в земельно-оценочных работах / Ю. А. Цыпкин, И.С. Феклистова, П. М. Можаров // Образование. Наука. Научные кадры. – 2015. – № 3. – С. 125–129.

SECTION 4. Philosophy

Khaleddin Sofiyev

*department of the Azerbaijan State University
of Culture and Art
PhD on culturology
assistant professor*

**ABOUT DECONSTRUCTION OF THE DEPTH AND AUTHOR IN
POST-STRUCTURALISM**

Summary. One of phenomena which was deconstructed by post-structuralists was a subject or an author. In the second half of the century Roland Barthes and Foucault put the problem of author's death. For post-structuralists the author's institute is the invention of the bourgeois culture. The antique world didn't know about it. That is why somebody in his writing named himself as "Dionysius the Areopagite", other ones wrote dialogues under the name of fake Platon.

In post-structuralism the idea of the author's deconstruction led to negation of the depth paradigm concerning culture.

Depth of meanings concerning texts in consciousness is not in vertical, but in horizontal direction. So, it is not even the depth because meanings are not put side by side to the depth.

Key words: dehumanization, author's text, comment, deconstruction, intertextual.

One of phenomena which was deconstructed by post-structuralists was a subject or an author. At the beginning of the XX century Ortega y Gasset wrote about inhumanity and dehumanization that took place in the art of the century. The effect of that writing was in a paradox. After Renaissance humanism was declared a moral basis and aim of the true art. In such position Ortega saw dehumanization processes in avantgarde and modern arts and for the first time revealed it as a negative phenomenon. (1)

But in the second half of the century Roland Barthes and Foucault put the problem of author's death. After Nietzsche's discourse "God is Dead" murder of author was not so original. But post-structuralists wanted to achieve the moving effect by this act of murder. For post-structuralists the author's institute is the invention of the bourgeois culture. The antique world didn't know about it. That is why somebody in his writing named himself as "Dionysius the Areopagite", other ones wrote dialogues under the name of fake Platon.

Post-structuralists resisted the tradition to quote authorities and were against the cultural fact of the "author's text". That is why, for example, Derrida often philosophized on behalf of others. In his comments he made others speak the way "he

wanted”. So there appeared such idea: if Husserl and Heidegger spoke on behalf of Derrida, what was the need to stress that the text belonged to them? (2.c.419,435.)

In writings of post-structuralists one can often meet names of the famous people, as Marx, Hegel, Freyd and Heidegger. Certainly, due to their discourses post-structuralists wrote different comments. But these comments differ from classic ones. Thoma Aquinas and Al-Farabi by means of comments tried to reveal a true plot of Aristotel's ideas. Here love and admire to the personality of commented philosophers were a demanded mark. But when post-structuralists had to speak about Freyd, Husserl and Heidegger they did not do it admiringly.

For example, Derrida wrote that the text of Freyd's work “Beyond the Pleasure Principle” was diabolical. The text creates the impression as if it walks. But it walks without moving. Every time it shows that walks, though it only stands still.

The other argument of post-structuralists against the author was so: if the text tells only during it is being read and tells that reading can get information from it, it means that the author is only abstraction.(3.c.317)

In Azerbaijani culturology two writings have shown that such approach to the author has epistemological possibilities. In one of them Niyazi Mehdi came to the idea of author's deconstruction from the negation of depth paradigm in culture. He showed that as the depth paradigm in culture is strong, each text is perceived in the principle of a box. In art it brings to the idea, that a work of art is considered a carrier (a box) of numerous meanings and relatively, an artist is regarded as the author who collects these numerous meanings into the same box (it is not by chance that the first meaning of the word author in Latin is a “collector”). Though there is not the depth which is measured by meters in a work of art.(4.s.55-67) Signs of a text creates meanings in consciousness of a recipient, that is these meanings do not enter there from the depth of the text. The informer is beyond consciousness of a creator and perceiver as a form of a heard and seen word in the text. Meanings of the informers are before in the consciousness of the author. Then informers of the same meanings are created in the text and they, accordingly create meanings in the consciousness of the perceiver.

For this reason depth of the Koran are in people's consciousness. In the consciousness of the Muslims who have recently left ignorance period depth of the Koran is shallower than in consciousness of 100 years later interpreters of the Koran. In this meaning depth or shallowness of any book is not in the book itself, but in the writer and reader of the book.

Depth of meanings concerning texts in consciousness is not in vertical, but in horizontal direction. So, it's not even the depth because meanings are not put side by side to the depth. That is, the depth in the sphere of meanings does not like a pool with water. The depth in the sphere of meanings is such: one meaning by means of association calls the other one and together they create the third meaning. And this third meaning is called “a deep meaning”.

Is it possible that meanings collected from the work by means of hundreds comments and researches are put there by the author? – This is Niyazi Mehdi's

«The overall development of the modern world»

question. Usually in the answer of this question one wants to prove depth of the author and depth of the work. So, concepts of both “Author” and “Depth” are revealed as concepts which show a true situation. But when deconstructing ideas of depth of the author and the text under the influence of post-structuralists there appears such an absurd idea that all meanings revealed during research of writings about Shakespeare had been put there by Shakespeare himself.

Shakespeare is not a genius for keeping in his mind so many meanings, because such genius is impossible. He is a genius as the inventor of a new musical instrument. Every great artist invents his “musical instrument”, and people of every age play necessary for them music on this instrument. That is, the author attaches certain significance to his work in the principles of the language of a musical instrument. Later commentators in the same languages creates their own music, that is a new plot.

In post-structuralism there is other conceptual “intertext” which allows to refuse from parametres of the “depth” concerning texts. The base of contemporary researches is that a text can not be learned in an isolated way. In fact this idea was against structuralism, because for learning the inner structure of the text it called not to look at the text`s external contacts. But post-structuralism said that any text contacted with the repertoire of other texts by means of numerous ways. A book is not an isolated one. By means of contacts it finds its portrait and image. In fact every text is an intertext, and it calls other texts as echo-camera. A famous feminist and a scientist of post-structuralism, who brought to science the term “intertextuality” Julia Kristeva presented such an idea: any text is made as mosaic of other texts or soaks other texts and transformes them.

Roland Barthes in order to reveal the intertextuality in a concret way said , that any text is a new structure of the qoutes told earlier. The Indian researcher Kunu Rama writes, that at present automatically intertextual texts are not so interesting. For research it is interesting intertextuality which reflects, thinks about itself, satirizes itself and parodies itself. (5.p.1-2.)

Intertextuality developed by Kristeva and later by Roland Barthes had roots in Mikhail Bakhtin`s idea of a polyphonic (multisounded) novel. Bakhtin showed, that a literary text enters into dialogue with other texts. Post-structuralists developed this idea for deconstruction of the idea of depth and showed that plot of the work was not deep, that is richness of the text`s plot did not go out as if from the box. This richness is born from consonant with other texts.

During Bakhtin`s time it was actual the task of revealing reasons of the text`s richness of meanings, but there was not a task to do it for deconstruction of depth. That is why for revealing Dostoyevsky`s novels this scholar needed inner dialogues, voices and words of many subjects. But Roland Barthes and other post-structuralists were against the ideas of the author and depth of the work. Because due to disclosure of the work on the base of thoughts created from admire to the author and depth of the work culture was filled with exhausted ideas which, as a result, became like each

other. In order to prevent this rhetoric post-structuralists offered a new paradigm and metalanguage.

In connection with intertextuality post-structuralists show, that self-reflective intertextuality began to be studied after the war within post-modernism, feminism and post-colonial practices, though some samples were met earlier too.

A sample of post-structuralist`s intertextuality: texts of post-colonial writings enter into dialogue with colonial and imperialist discourses, feminist texts are found in dialogues with patriarchal discourses (Kunu Rama). It means, that there is polemic with imperialist ideas in post-colonial literature and with patriarchal ideas in feminists. And this is an aspect of their intertextuality.

For this reason post-structuralism supposes that in post-colonial communities art, literature and philosophy can not be a simple continuation of the European model. Literary decolonization made a complete dismantling of the European code.

Based on quick change and diversity, ideas of post-structuralism get a special energy from deconstruction of the subject`s concept. In their opinion, the subject has not any roots in physical or social reality. That is why it is not found in the attached place. This subject constantly moves from position to position, that is why post-structuralist`s subject is migratory.

Post-structuralists do not say that there is not a subject. They say, that subject is meanings, that it creates and it always changes its place. Marx called a man as a collection of definite social relations and presented his personality as a knot of social relations. This approach likes very much a knot of features created from binary opposition of phonemes in structuralism. Simply, though Marx had a sense of systems he saw social relations as financial “connections”.

But post-structuralists in connection with the problem of a man and subject give more place to relativism and relativity, and so they show that it is impossible to put a subject into the frame of a portrait. This idea is based on the nomadic concept of post-structuralists. “Nomadic” means attachment to migratory. Nomadic conception of a subject has a revolutionary character with post-structuralists. According to their belief, any “sitting” subjectivity obtains chauvinist character. As for post-structuralists, the Europe as a centre of the world, hates migrants and idlers. On the whole, post-structuralism treats with suspicion to any sitting in both social and consciousness spheres.

Literature:

1. Х.Ортега-и-Гассет. Дегуманизация искусства. Перевод С. Л. Воробьева, 1991. OCR:С.Петров, 638 с..
2. Деррида Жак. О почтовой открытке. От Сократа до Фрейда и не только. Минск: Современный литератор, 1999, 831 с., с.419, 435.
3. Дьяков А.В. Философия пост-структурализма во Франции. Нью Йорк: Северный крест, 2008, 364 с., с. 317.
4. Niyazi Mehdi. Dərinlik strukturlarının qovulması: mədəniyyət və sənətdə dayazlıq biçimi// Tənqid.net. №4, Bakı, 2007, s. 55-67.

«The overall development of the modern world»

5. Kundu Rama. *Intertext: A Study of dialogue between texts*. New Delhi: Sarup&Sons. 2008, 448 p., p.1-2.

Voropayeva Tetyana Sergiivna
Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor
Researcher
Center for Ukrainian Studies
Faculty of Philosophy
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine

**RESEARCH ON CONSOLIDATION OF UKRAINIANNESST
IN THE POST-COLONIAL PERIOD**

Воропаєва Тетяна Сергіївна
кандидат психологічних наук, доцент
науковий співробітник
Центр українознавства
філософський факультет
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

**ДОСЛІДЖЕННЯ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСТВА
У ПОСТКОЛОНІАЛЬНИЙ ПЕРІОД**

Annotation: The article is devoted to the problem of consolidation of Ukrainianness in the modern world. In the introduction the urgency of research processes of consolidation of Ukrainian society and Ukrainianness in general. On the basis of the integrative approach, the trends of modern consolidation processes are analyzed. The article considers the analyses of categorical status of the notion «post-colonialism», specifies its essence and main features. The author analyzes the established within the Ukrainian studies approaches to the issue of optimization of consolidation processes. The article considers the specifics of the social consolidation, which is the basis of stability of the political system, its abilities to maintenance of the sovereignty and territorial integrity of the state. An integrative understanding of consolidation processes is offered. The author analyzes a specific understanding of postcolonial reality in contemporary Ukraine. The article substantiates the importance and relevance of the study of the processes of decolonization of the Ukrainian society of the postcolonial era (1991 – 2018) as a factor in the further civilization of Ukrainianness development in the conditions of the Russian hybrid war against Ukraine. The attention is focused on the importance of adequate answers that Ukrainian society gives to the historical challenges of the modern era. Under the current challenges, the process of consolidation of Ukrainian

society depends on the ability of politicians and citizens to find ways to solve the existing contradictions between them in various spheres of life.

Key words: consolidation, colonialism, post-colonialism, postcolonial research, integrated approach, Ukrainianness, citizens of Ukraine.

Анотація: Стаття присвячена проблемі консолідації українства у постколоніальну добу. Обґрунтовано актуальність дослідження процесів консолідації українського суспільства та українства загалом. На основі інтегративного підходу аналізуються основні тенденції сучасних консолідаційних процесів. У статті розглядається категоріальний статус поняття «постколоніалізм», визначається його сутність і основні риси. Автор аналізує розроблені в рамках українознавства підходи до питання оптимізації процесів консолідації. У статті розглянуто особливості соціальної консолідації, що є основою стабільності політичної системи, її здатності до збереження суверенітету та територіальної цілісності держави. Запропоновано інтегративне розуміння консолідаційних процесів. Автор аналізує специфічне розуміння постколоніальної реальності в сучасній Україні. У статті обґрунтовується важливість і актуальність дослідження процесів деколонізації українського соціуму постколоніального періоду (1991 – 2018 рр.) як чинника подальшого цивілізаційного розвитку українства в умовах російської гібридної війни проти України. Акцентується увага на важливості адекватних відповідей, які дає український соціум на історичні виклики сучасної епохи. В сучасних умовах процес консолідації українського суспільства залежить від здатності політиків і громадян знаходити шляхи вирішення існуючих суперечностей між ними в різних сферах життя.

Ключові слова: консолідація, колоніалізм, постколоніалізм, постколоніальні дослідження, інтегративний підхід, українство, громадяни України.

Актуальність інтегративних (трансдисциплінарних) досліджень, присвячених консолідаційній проблематиці, зумовлюється тим величезним значенням, яке вони мають в житті нових незалежних держав, що сформувалися у постколоніальний період на пострадянському просторі. Проблема консолідації українства має сьогодні практичну актуальність для України, її важливість підвищується в умовах гібридної війни Росії проти України. Але потрібно враховувати, що особливістю сучасного періоду розвитку України є його постколоніальний (пострадянський, посттоталітарний, посткомуністичний, постсоціалістичний, постгеноцидний і т.п.) характер, що суттєво ускладнює розгортання консолідаційних процесів.

Оскільки колоніальне минуле України залишило глибокий слід у житті, ментальності, національному характері й самосвідомості українства (і вітчизняного, і зарубіжного), то сьогодні необхідно не тільки подолати імплікації колоніального минулого у *власному досвіді пережитого* «людини колонізованої», але й перейти до поступової деколонізації «людини

«The overall development of the modern world»

постколоніальної» (тобто людини перехідного, постколоніального, періоду, яка трансформується від «людини колонізованої» до «людини деколонізованої»), а також усього українського суспільства.

Наукова тема Центру українознавства філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка «Консолідація українства в постколоніальну добу» утворює *цілісне проблемне поле, яке складається з трьох концептуальних блоків* (або кіл, які, накладаючись один на одного (але не співпадаючи), створюють на взаємному перетині спільну дослідницьку площину): 1) сучасне розуміння категорії «українство», 2) інтегративне бачення процесів консолідації великих груп (до яких належить і українство) та інших об'єднувальних процесів, 3) трансдисциплінарне осмислення сучасної постколоніальної реальності та імперсько-колоніальної складової у життєдіяльності українського народу. Кожен з цих блоків являє собою невід'ємну частину проблемного поля даного дослідження, і лише їхня єдність (фокусуючись на взаємному перетині) формує теоретико-методологічне й практичне наповнення цього поля, його категоріальний апарат, пізнавальний зміст, онтологічний смисл тощо, значно розширюючи *предметне поле* й горизонти сучасного українознавства [2].

Інтегративне бачення процесів консолідації великих груп (до яких належить і українство) та інших об'єднувальних процесів передбачає *пошук загального поняття* для позначення всіх процесів об'єднувального характеру (згуртування, консолідації, інтеграції, солідаризації, інклюзії тощо) в соціумі. Таким загальним терміном може стати «*кон'юнкція*», який разом із «*диз'юнкцією*» належить до базових філософських категорій (термін «*кон'юнкція*» активно використовується сучасним дослідником О. Кармадоновим, який вивчає «*кон'юнктивний дискурс*», «*кон'юнктивний процес*», «*кон'юнктивний зміст*», «*кон'юнктивну результативність*», «*кон'юнктивні практики*» і т.п. [3]). Застосування категорії «*кон'юнкція*» дозволяє уникнути певної неузгодженості при використанні усієї сукупності кон'юнктивних понять. Адже термін «*згуртування*» найчастіше вживається тоді, коли йдеться про об'єднання малих груп. Термін «*інтеграція*» найчастіше вживається тоді, коли мова йде про об'єднання національних меншин та інших міноритарних груп у межах політичної нації, а також, коли мова йде, наприклад, про європейську інтеграцію. Термін «*солідаризація*» використовується переважно тоді, коли йдеться про підтримку когось або чогось (наприклад, «*ми солідаризуємось із Олегом Сенцовим...*»), «*канадці солідаризуються з Україною і підтримують її боротьбу за незалежність*» тощо). Термін «*інклюзія*» найчастіше вживається тоді, коли йдеться про реальне включення людей з особливими потребами в активне суспільне життя. Термін «*консолідація*» використовується в сучасній соціогуманітаристиці переважно щодо таких великих груп, як етнос, нація тощо.

Поняття «консолідація» (від лат. «*consolidatio*» – зміцнення, об'єднання, згуртування) вперше було використано в релігійній сфері та в юриспруденції на

Півдні Франції у середині XIV ст. Упродовж XIV – XIX ст. це слово увійшло у всі європейські мови і використовувалось у політико-правовій, фінансово-економічній, соціокультурній, етнонаціональній сферах, а також у багатьох природничих і точних науках (в біології, геології, кібернетиці тощо). У слов'янські мови цей термін потрапив через французьку мову (з латинської) на початку XIX ст. Коли мова йде про *консолідацію українства* (як вітчизняного, так і зарубіжного), то у цьому випадку окреслюється *нове дослідницьке поле*, яке змушує науковців перейти з рівня політичної нації на вищій рівень – *транскордонний, трансдержавний і трансконтинентальний*. У цьому випадку постають і нові завдання, зокрема, забезпечення нормального функціонування та розвитку всіх складових, які утворюють *матрицю транскордонної консолідації українства* (об'єднуючої ідеї, спільної ідентичності, спільного культурно-інформаційного простору, соціального капіталу (комплекс зв'язків, підтримуваних на основі базових норм і цінностей, які поділяються більшістю членів даної спільності, що уможлиблює налагодження ефективної взаємодії, соціальної підтримки та взаємної довіри) і т.п.).

Відомо, що з другої половини XX ст. в сучасній соціогуманітаристиці спостерігається активізація постколоніального дискурсу у вигляді публіцистичних, науково-популярних, наукових і художніх текстів, а також становлення постколоніальних досліджень, які були спрямовані на вивчення співвідношень «імперії – колонії», «центр – периферія», імперський (поневолювальний) – колоніальний (поневолений) та ін. Завдяки цим дослідженням поняття «постколоніалізм» поширилося і на вивчення специфіки прикордоння, відновлення свободи і суб'єктності колонізованих (поневолених, «позбавлених власного голосу») народів.

Сьогодні питання колоніальності/постколоніальності України є одним із найактуальніших в сучасному соціогуманітарному дискурсі, хоча проблема колоніального статусу українського народу в межах кількох імперій (упродовж XVII – XX ст.) до цього часу викликає дискусії у певної частини науковців. Трансдисциплінарне осмислення сучасної постколоніальної реальності та імперсько-колоніальної складової у життєдіяльності українського народу передбачає дослідження *специфіки колоніальності/постколоніальності України* у часі Історії та просторі Культури.

Українські реалії кінця XIX та початку XX ст. вивчались нами у рамках українознавства, *в контексті імперіології, теорій залежного розвитку та постколоніальних досліджень* [2], коли одночасно аналізуються протоколоніальні, колоніальні й постколоніальні проблеми [4]. Наше дослідження базувалось на принципах сучасного розуміння категорії «українство»; інтегративного бачення процесів консолідації великих груп (до яких належить і українство) та інших об'єднувальних процесів; трансдисциплінарного осмислення сучасної постколоніальної реальності та імперсько-колоніальної складової у життєдіяльності українського народу.

«The overall development of the modern world»

Проведене дослідження показало, що український народ зіштовхнувся з багатьма деструктивними імперськими та колоніальними впливами. Серед них були: захоплення етнічної території українців; окупація; політична несамостійність (залежність); принижений правовий статус місцевого населення; позбавлення автохтонного народу самостійного правового статусу; нещадна економічна експлуатація природних багатств і трудової діяльності місцевого населення на користь імперського центру; гальмування економічного розвитку, соціально-економічна деградація; позбавлення або обмеження повноти суверенітету українського народу на користь імперського центру; нав'язування місцевій владі кабальних договорів про протекторат; інспірування приходу до влади залежних від імперського центру маріонеткових режимів; застосування військової сили; формування імперським центром власної колоніальної адміністрації; анексії території; геноцид, лінгвоцид і етноцид; репресії; насильницьке переміщення людей з їхніх рідних земель на нові території; нав'язування ідеології та цінностей колонізатора; маргіналізація етнічних і національних груп; інспірування різних форм внутрішнього протистояння та розколів суспільства; релігійна, культурна та етнічна дискримінація; культурна асиміляція та гібридизація тощо.

Проведене дослідження дозволило уточнити, що консолідація – це один з найважливіших процесів групової динаміки, який зумовлює ступінь упорядкованості, узгодженості й стійкості внутрішньо-спільнотних та суспільних взаємозв'язків, що забезпечують стабільність та спадкоємність (наступність) життєдіяльності даного соціуму. Консолідованість характеризує ступінь відданості індивідів тій чи іншій групі та міру їхньої прихильності до кожної з них. Досліджуючи *кон'юнктивні процеси* у різноспрямованих групах українських громадян (3 групи волонтерів, які здійснюють проукраїнську та просоціальну діяльність, а також 3 групи, які підтримують «русский мир» в Україні, поширюючи неоімперські та неокolonіальні уявлення у середовищі вітчизняного українства), ми з'ясували, що *індекс згуртованості* (або *консолідованості*, яка є своєрідною «результуючою» тих сил, які утримують людей у певній групі) був приблизно однаковим у проукраїнськи налаштованих громадян (усього 125 респондентів) та антиукраїнськи налаштованих громадян (усього 122 респонденти). Для точного порівняння *специфіки консолідованості* цих різноспрямованих груп ми ретельно дослідили дві групи: проукраїнських волонтерів (група А, 32 респонденти) та прихильників «русского мира» (група Б, 32 респонденти). Проведене дослідження показало, що найбільші відмінності між членами цих груп були у якості мотивації та спрямованості спільної діяльності, в особистісних якостях лідерів груп, у специфіці домінуючих стереотипів і ціннісних орієнтацій, у наявності расистських та шовіністичних переконань, у домінуванні патерналізму та фіксованих форм поведінки, у різних рівнях суб'єктності та самоактуалізації, у наявності комплексу меншовартості, критичного мислення та країнофобських настанов тощо.

Отже, наші дослідження підтверджують, що в результаті імперської та колоніальної політики Росії Україна поступово перетворювалась на колонізовану периферію, яка має нагальну потребу в наявності імперського центру для легітимації свого існування. Українська «колонізована людина» втрачала повноцінну суб'єктність, починала вважати себе неповноцінною, недолугою, провінційною тощо. Українцям нав'язувались не тільки колоніальна ідеологія і ментальність, колоніальний політичний дискурс і колоніальні культурні практики, колоніальні нарративні стратегії і радянський «новояз», спрямовані на всебічну підтримку політичної й економічної влади імперського центру, але й комплекс неповноцінності, маргінальна й репресована ідентичність, а також прагнення наслідувати дії колонізатора, переймаючи його культурні звички, уявлення, судження, цінності та інститути. Імперський центр при цьому прагнув привласнити собі все те, що високо цінується за світовою шкалою культурних цінностей, в тому числі й міфи про «первородство», намагаючись обґрунтувати їх новими псевдотеоріями (про «русский мир», «древнерусскую народность» тощо). Великою постколоніальною бідую України є знищена еліта, репресована наука, нівельована національна самосвідомість, комплекс меншовартості й пригнічена суб'єктність.

У постколоніальних країнах найшвидше і найпростіше відбувається консолідація на мікрорівні, а найважче – на макрорівні (через низький рівень суспільної довіри й соціальної відповідальності, а також через недостатньо розвинуте громадянське суспільство). Новітня історія України показує, що консолідація на мезо- і макрорівнях у постколоніальному українському суспільстві гальмується недостатнім рівнем самоорганізації громадян у багатьох регіонах держави, відсутністю конструктивних вертикальних зв'язків між громадянами і владою, тривалою авторитарністю державного управління, існуванням неадекватних суспільно-політичних уявлень, деформаціями ментальності, світогляду та поведінки людей в умовах колоніалізму та неоколоніалізму.

Духовно-світоглядними засадами консолідації українства є формування патріотичних почуттів, громадянськості, суб'єктності, цілісного світогляду, національної самосвідомості, соціального консенсусу, політичної та правової культури тощо [1]. Інформаційна безпека та українознавча компетентність суспільства є важливою умовою консолідації українства. Подолання регіональної сегментації та дезінтеграції України неможливе поза кон'юнктивними процесами.

Проведене дослідження довело, що розпад колоніальної системи імперіалізму не приводить до негайної ліквідації колоніалізму. Адже у багатьох звільнених країнах (в тому числі і в Україні) представники колишнього імперського центру продовжують утримувати домінуючі суспільно-політичні та економічні позиції. Вони можуть використовувати будь-які засоби (економічний тиск, змови, підкуп, підривно діяльність, терористичні акти,

«The overall development of the modern world»

неоколоніальні й інформаційні війни тощо) для того, щоб тримати під своїм впливом країни, що звільнилися, нівелювати (або й знищити) завойовану ними незалежність. На жаль, і сьогодні (завдяки неоімперській політиці Російської Федерації) залишається досить велика кількість перерахованих деструктивних імперських та колоніальних впливів. Зокрема, створений неоімперський колоніальний проект під назвою «Русский мир» отримав ідеологічний розвиток в «Ліберальній імперії» Голови РАО ЄЕС Анатолія Чубайса. Розробники даного проекту не приховували, що він націлений на країни СНД. Розробники проекту намагались за красивими словами приховати експансію капіталу російських олігархів на пострадянський простір, тривіальну купівлю еліт колишніх радянських республік і перетворення їх на колонії. Це є класичний імперський неоколоніалізм.

Проведене дослідження дозволило довести, що *специфіка колоніальності/постколоніальності України* у часі Історії та просторі Культури полягає у особливостях: 1) руйнівного впливу імперіалізму/колоніалізму як на особистість, так і на різноманітні підкорені спільноти, 2) цинічної політики імперського центру, який поєднував і чергував репресії із заграваннями і поступками різним соціальним групам колонізованого населення, але, в кінці-кінців, все зводив до звичайного шовінізму, неофашизму й неонацизму, 3) травматичної колоніальної реальності й тоталітарного насильства, 4) травматичного досвіду колоніального минулого, який транслюється від батьків до дітей, не зникаючи упродовж 4-х поколінь, 5) подолання колоніальних ментальних травм, які здатні руйнувати базові уявлення людини про себе та оточуючий світ, 6) формування й трансформації постколоніальної ментальності та ідентичності громадян України, 7) поступового переходу від людини колонізованої до людини деколонізованої.

Вперше було доведено, що Голодомори, геноцид, етноцид, лінгвоцид, депортації, атеїстична й комуністична пропаганда тощо є імперськими (колонізуючими) практиками, які формують *колонізовану людину* (або людину-гвинтика), з її шпаринною свідомістю, малоросійською ментальністю, угодовством, нерозвинутою суб'єктивністю, кризою національної самоідентифікації, атрофією історичної пам'яті, страхом використовувати рідну мову, пасивністю, комплексом національної неповноцінності, домінуванням фіксованих форм поведінки та імперських міфів і стереотипів тощо. Вперше були простежені трансформації постколоніальної української ментальності та колективної ідентичності громадян України (цивілізаційна та громадянсько-політична ідентичність вперше розглядалися як постколоніальні).

Отже, постколоніальні дослідження – це сукупність взаємопов'язаних концептуальних дискурсів, які циркулюють у спільній дослідницькій мережі, спрямовуючись на подолання наслідків політичної, економічної, культурної, інтелектуальної та психологічної залежності постколоніальних країн від колишніх колонізаторів. Постколоніалізм в Україні – це складний феномен, який має різні прояви у внутрішній і зовнішній політиці країни. Політико-правовий,

соціально-економічний та соціокультурний розвиток України може бути інтерпретований в категоріях постколоніальних студій. В Україні успішно діють *два типи протистояння* й протидії імперіалізму та колоніалізму в часі Історії та просторі Культури – *антиколоніальний та постколоніальний*. Теорія та історія колоніалізму має бути переглянута з урахуванням нових емпіричних матеріалів, які були отримані українськими дослідниками.

В основі постколоніальних теорій залежного розвитку лежить твердження про те, що економічна відсталість і політична нестабільність країн, що розвиваються, є результатом їх інтеграції у світову економіку, а також систематичного тиску на них з боку розвинених держав (які дуже часто є колишніми метрополіями даних колонізованих країн). Таким чином, нерозвинені держави «периферії», колишні колонії держав «центру», бідніють в результаті того, що їхні ресурси та капітал витікають до багатих країн «центру», які не відмовляються від політики неокolonіалізму. Політика неокolonіалізму підтверджує наявність імперіалістичних тенденцій, властивих колишнім колоніальним державам по відношенню до своїх колишніх колоній, а також експансіоністських методів впливу на користь розвинених країн та їхніх найбільших корпорацій. Критики неокolonіальної політики звертають увагу країн другого і третього світу на те, що політика Міжнародного валютного фонду (МВФ) і Світового Банку спрямована на нівеляцію повноцінного й збалансованого розвитку даних країн, оскільки для того, щоб претендувати на все нові й нові кредити, бідні країни змушені приймати диктаторські умови структурної перебудови власної економіки, що відповідають інтересам МВФ і Світового банку, але є згубними для економік цих країн, що, в кінцевому рахунку, приводить до підвищення рівня бідності, а не до її зниження. Для сучасної України, яка перебуває на етапі свого постколоніального розвитку (1991 – 2018 рр.), дуже важливими є теорії залежного розвитку, розроблені видатними вченими світу. Керівництво нашої держави має зрозуміти, що одними з найважливіших кроків у соціально-економічній політиці мусить бути не тільки зменшення бідності українських громадян, але й деолігархізація, демонополізація, деколонізація України, обґрунтування політики стабільного розвитку, спрямованої на подолання наслідків економічної, політичної, культурної та інтелектуальної залежності українців (як етнічних, так і політичних) від колишніх імперій.

Характер консолідаційних процесів визначається їхньою спрямованістю (просоціальною чи асоціальною), дієвістю та результативністю. Оптимізація процесів консолідації суспільства передбачає повноцінне функціонування основних вимірів консолідаційного процесу: когнітивного, емоційного, цільового (наявність спільних цілей, які є актуальними й невідкладними для захисту національних інтересів сучасної України), ціннісного, ідентифікаційного, мотиваційного та організаційного (в першу чергу, самоорганізаційного, який включає і традиційні, і нові форми та практики самоорганізації), а також наявність просоціальної спрямованості спільної

«The overall development of the modern world»

діяльності та ціннісної залученості індивідуальних і колективних суб'єктів у подібну діяльність. Соціокультурна, протестна, національна, громадянсько-політична самоорганізація соціуму виступає системоутворюючим чинником формування громадянського суспільства, яке, у свою чергу, активізує консолідаційні процеси не тільки у межах політичної нації, але й у рамках світового українства. Реалізація європейського вибору України неможлива без подолання постколоніальної спадщини, без відмови від пережитків колоніального минулого в суспільному житті, без активізації процесів деколонізації.

Література:

1. Авер'янова Н., Воропаєва Т. Становлення і розвиток цілісної особистості в контексті сучасних трансформацій українського суспільства // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія «Українознавство». – Вип. 10. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2006. – С. 47–51.
2. Воропаєва Т. С. Теоретико-методологічні засади дослідження консолідації українства у постколоніальну добу // Українознавчий альманах. – 2016. – Вип. 19. – С. 11–15.
3. Кармадонов О. А. Солидарность, интеграция, конъюнкция // Социологические исследования. – 2015. – № 2. – С. 3–12.
4. Семёнов Ю. И. Философия истории. (Общая теория, основные проблемы, идеи и концепции от древности до наших дней). – М.: Современные тетради, 2003. – 240 с.

SECTION 5. Philology

Olga Kosovych

*Doctor of Philology, Associated Professor
department of Romance and Germanic Philology*

Faculty of Foreign Languages

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

LANGUAGE'S CHANGES: NEW INNOVATIVE LEXICAL UNITS

Annotation. The article deals with the question of changes in language, the appearance of neologisms and occasional words. Author insists that any historical period has a factor or a group of factors that cause the appearance of new features and properties of language. These factors both linguistic and extralinguistic play a crucial role in the research of the nature of linguistic changes, their inner essence and regularities.

Key words: language, changes, lexical changes, new words, neologism, occasional unit.

Language is constantly developing its internal and external resources, adapting to ever changing circumstances of social, cultural, political and scientific life, generating new forms, improving its expressive means and devices through their structural complication or simplification. Language is one of those spheres of human activity that are the first to bring reaction to social and other kinds of changes in human life and activities.

Every social or political change is preceded by introduction of new words and terms, many of which are only occasional words. Any historical period has a factor or a group of factors that cause the appearance of new features and properties of a certain language. These factors both linguistic and extralinguistic play a crucial role in the research of the nature of linguistic changes, their inner essence and regularities.

The transformations within a language take place on different levels phonetic, morphemic, lexical, syntactic, etc. and the first three ones are the layers that are the most susceptible to change, which may be evident even to one certain generation. Syntactic changes are somewhat slower and we identify them mainly with the help of written texts several generations older than we are.

The most visible are lexical changes, for it is when we meet a new word, misunderstanding may appear. New unknown words as a rule draw attention, make a person think over or guess its meaning, denotative and connotative, it may as well puzzle or stir negative emotions.

New innovative lexical units are the witnesses of the language vitality. Every period in the development of a language produces an enormous number of new words or new meanings of established words. Innovative elements appear because of the author's intention. The main objective of appearance on innovative lexical units is to

«The overall development of the modern world»

represent the author's attitude towards some objects, actions or events in one or another situation, and attract the maximum attention towards not only the object of depiction but often to his own, the author's, person.

Traditionally innovative elements are divided into two big types: neologisms and occasionalisms.

Under the term 'neologisms' we understand new words, new meanings or new word combinations that appeared in certain period of time in language, text or act of communication. Stimulus for appearance of new meanings or words for old notions are first of all the objective of the speakers who want to find adequate forms for the expression of those certain peculiarities of phenomena, which hadn't been noticed and touched by the old words towards this time. The second objective is the necessity to give a little bit new and fresh to well-known and exiting notion, long before the appearance of original one. As a result, the original substance shift takes place in the process of word formation. It allows us to replace the typical general meaning by the new one, more refined and seems to be more directly linked to certain specific situation.

The term 'neologisms' also means words or language constructions, which are created to denote new objects or to express new concepts. Since than, we use term 'neologisms' in reference to new formations in different languages of the world. Belonging of the words to neologisms is relative and historical characteristic. Still every new word that appears in the language, at the beginning of its existence is neologism. Under the term 'neologism', we understand an innovative lexical element, or new meaning towards some existing word, which denotes a well-known notion and has some connotational nuance meaning. To make more exact its semantic and stylistic shade meaning it is put on its major meanings, as a word in a new meaning.

Neologisms are compulsory elements of the periphery of the lexemic system. They correlate with centre differently and take singular place. This place depends on the level of usage (frequency) in language, functional goal direction, and valence (ability to unite with other words) and so on.

The notion of 'occasionalisms' is connected with the frequency of their usage. Such words are usually referred to as 'occasional' or 'nonce-words'. Most of them do not live long. They are not meant to live long. They are, as it were, coined for use at the moment of speech, and therefore possesses a peculiar property – that of temporariness. The given word or meaning holds only in the given context and is meant only to 'serve the occasion'. Sometimes occasionalisms are called 'authors neologisms' which form the less explored group of innovative lexical units.

The function of such words is a word game with a dimension of nonsense, and consequently intentional approaching to children language. But for the authors this is a process of experimentation and a source of creative linguistic pleasure.

Every occasional element is so called representation and the materialization of the category of occasionalism, which we outline in the frames of dichotomy 'language-speech' and determine as the possibility of appearance of new language fact. Let us look at the features that distinguish occasionalisms from neologisms.

They are: 1) occasional words are created in speech directly for particular situation. Some authors can quote the most widespread occasionalisms; 2) the novelty of neologisms disappears in some time and extraordinary and unfamiliar perception of occasional elements is their distinctive feature; 3) the appearance of occasionalisms in language is always unpredictable. They have so called facultative function; 4) occasional elements are very expressive because of unaccustomed perception and because of special concentration of content.

It is important to admit that every neologism has its own author. However, if we know the authors of occasional units the creators of neologisms remain unknown.

So, under neologisms we admit some stable innovative elements, which entered into communication of some group of people; while occasionalisms are understood as words, meanings of words, which are used once in any text, or process of communication.

Litterature:

1. Каренко Ю.О. Вступ до мовознавства: Підручник. К.: Либідь, 1991. 280с.
2. Ребрий А.В. К вопросу об окказионализмах // Вісник Харк. ун-ту. Харків, 1995. №384, Т. 2. С. 139-141.
3. Ребрий А.В. О причинах возникновения инноваций в языке // Вісник Харк. ун-ту. Харків, 1995. №384, Т. 2. С. 136-139.
4. Galperin I.R. Stylistics. Moscow: Higher School, 1977. 340 p.

Kusenkova Olga Alexandrovna
graduate student
Department of Russian and World Literature
philological faculty
«Gomel State University
named after Francisk Skaryna»
Gomel, Republic of Belarus
Supervisor – Cand. Phil. Sciences, Assoc., Tsybakova S.B.

FEATURES OF THE PILGRIMAGE GENRE IN ANCIENT LITERATURE

Кусенкова Ольга Александровна
магистрант
кафедра русской и мировой литературы
филологический факультет
«Гомельский государственный университет
имени Франциска Скорины»
г. Гомель, Республика Беларусь
Научный руководитель – канд. фил. наук, доцент Цыбакова С. Б.

ОСОБЕННОСТИ ПАЛОМНИЧЕСКОГО ЖАНРА В ДРЕВНЕРУССКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Abstract. The subject of the research in this article is the peculiarities of the pilgrimage genre tradition formation in the Russian literature. Particular attention is paid to the forms of expression of the author's consciousness in ancient texts. The structural and compositional organization of pilgrimage walks as well as some linguistic features of the works of this genre are considered.

Key words: old Russian literature, genre, pilgrimage walks, travel notes, narration.

Аннотация. Предметом исследования в данной статье являются особенности становления паломнической жанровой традиции в русской литературе. Особое внимание уделяется формам выражения авторского сознания в древнерусских текстах. Рассматривается структурно-композиционная организация паломнических хождений а также некоторые языковые особенности произведений данного жанра.

Ключевые слова: древнерусская литература, жанр, паломнические хождения, путевые записки, повествование.

В XII веке в древнерусской литературе сложился оригинальный паломнический жанр, к которому относились сочинения в виде путевых записок, отчётов и воспоминаний о посещении священных достопримечательностей Ближнего Востока. «Хождение» – это жанр средневековой литературы, форма путевых записок, где описывались путешествия по Святым местам, главной целью которых было поклонение христианским святыням.

Авторами первых русских «хождений» были паломники. На Руси их часто называли «каликами переходжими», «поклонниками», «путниками», «странниками», «богомольцами» [1, с. 7]. В паломнических «хождениях» путешественник выступал в роли героя-повествователя: как правило, это человек глубоко религиозный, который готов на время пожертвовать всеми благами обыденной жизни для достижения духовных и нравственных целей.

Первооткрывателем паломнического жанра в древнерусской литературе явился игумен Даниил, который совершил паломническую поездку в Иерусалим в 1104–1106 годах. На основе личных впечатлений от увиденного и пережитого он составил путевые записки под заглавием «Житие и хождение игумена Даниила из Русской земли». Православный монах придавал своему «хождению» не только познавательное, но и духовно-нравственное значение: его читателям необходимо было мысленно повторить то же путешествие и вобрать ту же пользу для души, которую почерпнул для себя и сам путешественник. «Хождение игумена Даниила» стало справочником-путеводителем для многих русских паломников, источником многочисленных исторических и этнографических сведений о Палестине и Иерусалиме начала XII века. В произведении были сформированы каноны древнерусских хождений, которые явились своеобразными признаками, характерными для паломнического жанра.

В Древней Руси «хождения» были распространены как книги, предназначенные для увлекательного чтения и для ознакомления с церковной жизнью. Сохранилось свыше 70 различных хождений; из них – приблизительно 50 оригинально-исторических и около 20 переводных и легендарно-апокрифических. «Хождения приобщали русского читателя к мировой истории, истоки которой он видел в книгах Священного Писания. Путешествуя по святым местам, сталкиваясь в пути с людьми разных национальностей и вероисповеданий, паломник познавал историю человеческой цивилизации», – отмечает О. А. Белоброва [2, с. 90].

Композиция паломнических хождений представляла собой цепь отдельных путевых очерков, написанных несложным, лаконичным, порой ярким и образным языком, соединённых по хронологическому или же топографическому признаку. Эта черта наиболее выражена в «Хождении» игумена Даниила. Так, о схождении Благодатного огня Даниил пишет следующее: «Свет же святой не так, как огонь земной, но чудесно, иначе светится, необычно; и пламя его красно, как киноварь; и совершенно

«The overall development of the modern world»

несказанно светится» [3]. Сюда же можно отнести и описания горы Фавор, о которой православный монах говорит: «Фаворская же гора чудесно и удивительно и невыразимо словами прекрасно получилась: Богом поставлена она красиво, и высока очень, и велика, и стоит среди поля того красивого, как стог круглый; получилась гора та красивой» [3].

Как показало исследование Д. С. Лихачёва, «в письменных отчётах дипломатов, наряду со стремлением к предельной краткости и точности рассказа, прослеживается другая тенденция – к пространности и образности описаний, что свидетельствует о сближении их с художественной литературой» [4, с. 19].

Подобные описания мы находим и в «Хождении» Стефана Новгородца. Древнерусский автор подробно описывает Царьград: «Тут стоит столп, изумительный своей толщиной, и высотой, и красотою, издалека с моря видно его. А на верху его Юстиниан Великий сидит на коне, достойный великого удивления: как живой, в доспехе сарацинском, трепет охватывает при виде его; а в руке у него большое золотое яблоко, а на яблоке крест, а правую руку отважно простер на юг, к Сарацинской земле, к Иерусалиму. И множество других столпов в городе стоит из камня мрамора, много на них, от самого верха и до низа, надписей и украшений, искусно вырезанных. Очень это удивительно и уму непостижимо: железо камня того не берет. <...> Церковь же эта велика очень и высока, с коробовым сводом, иконы в ней, как солнце, сияют, сплошь украшены золотом, а пол церковный великого удивления достоин: будто жемчугом усыпан, и изограф так не сможет изобразить» [5].

Несмотря на достаточно яркие и выразительные описания действительности, «хождения» – это не художественные произведения в собственном смысле этого слова. К совершенству и красоте авторы особенно не стремились, поэтому мы можем предположить, что художественные достоинства древнерусских текстов возникли ненамеренно.

Составители «хождений» строго отбирали свои впечатления. Древнерусские авторы практически ничего не говорили о быте и нравах разнообразных народов, с жизнью которых познакомились. Не найти в их произведениях и рассказов об истории стран и городов, через которые проходили паломники. Нет в них подробных описаний чужеземной природы. Ничто мирское не привлекало путника: детали, элементы пейзажа служили лишь для того, чтобы раскрыть читателю святость и Божественность увиденного.

В «хождениях» игумена Даниила (XII в.), Добрыни Ядрейковича (XIII в.), Стефана Новгородца, Игнатия Смольнянина (XIV в.) очень сжато рассказывается о пути к Святым местам. Зато подробно описывается внешний вид (облик палестинских домов, связанных с памятью об Иисусе Христе, и т. д.). Такой труд – это прежде всего перечень увиденных святынь. Об обратном пути на родину паломники обычно ничего не рассказывают или упоминают о

нём очень коротко и лишь в самых общих словах. Этот путь не приближает к святыням, а удаляет от них и поэтому не заслуживает внимания.

Авторы паломнических сочинений (игумен Даниил, Добрыня Ядрейкович, Стефан Новгородец и др.), как правило, сдержаны в описании своих чувств, мало пишут о себе. Сокрушение о своих грехах, смиренный и покаянный тон, изумление, трепет и страх от увиденных Божественных чудес, благодарность Богу за успешное завершение странствия – ничего другого о себе они не сообщают. Иногда даже не упоминают своего имени.

Повествование обыкновенно велось от первого лица множественного числа («мы») – как бы от имени группы паломников, вместе с которыми путешествовал автор. Местоимения «я» и «мы» появлялись тогда, когда авторы рассказывали об испытанных ими трудностях, например, о нападении разбойников. Эти тяготы – символ страданий, бедствий, ожидающих человека на пути спасения от соблазнов и искушений. Равнодушие авторов к своему «я» не случайно: их цель – повествование о святынях, интересное и поучительное для каждого христианина, а не горделивое желание привлечь внимание к собственной личности.

«В языковом плане для хождений характерно использование иностранной лексики – слов из греческого, арабского, персидского, итальянского и других языков; к ним автор путевых записок прибегает, если в русском языке не находит эквивалента или чтобы придать рассказу местный колорит. Церковнославянская лексика и фразеология появляются там, где паломник описывает религиозные святыни и в связи с этим вспоминает эпизоды библейской истории», – отмечает И. П. Ерёмин [6, с. 157]. В целом же для языка «хождений» характерна опора на живую разговорную речь, а в собственно путевой части – иногда с сохранением диалектизмов и просторечий.

Таким образом, центральной составляющей в произведениях паломнического жанра является хронотоп святой дороги, в основе которого лежит путевой сюжет. В древнерусских хождениях сливаются воедино элементы сакрального, документального, познавательного и эстетического.

Литература:

1. Прокофьев, Н. И. Книга хожений. Записки русских путешественников XI – XV вв. / Н. И. Прокофьев. – М.: Советская Россия, 1984. – 367 с.
2. Белоброва, О. А. Очерки русской художественной культуры XVI–XX веков: сб. статей / О. А. Белоброва. – М.: Индрик, 2005. – С. 86 – 93.
3. Житие и хождение Даниила, игумена Русской земли / Перевод М. А. Веневитинова // Русская историческая библиотека [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rushist.com/index.php/rus-literature/5384-khozhdenie-igumena-daniila-v-svyatuyu-zemlyu-chitat-onlajn>. – Дата доступа: 13.11.2018.
4. Лихачёв, Д. С. Поэтика древнерусской литературы. 3-е изд. / Д. С. Лихачёв. – М.: Наука, 1979. – 360 с.

«The overall development of the modern world»

5. «Хождение» Стефана Новгородца / Древнерусская литература: антология [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://old-ru.ru/05-1.html>. – Дата доступа: 13.11.2018.
6. Ерёмин, И. П. Лекции и статьи по истории древней русской литературы / И. П. Ерёмин. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1987. – 326 с.

Vetoshkina Kristina Nikolaevna

Professor

Department of social sciences and humanities

The institute for Advanced Studies and Retraining

Francisk Skorina Gomel State University

Gomel, the Republic of Belarus

**THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
STUDENTS OF RETRAINING IN A FOREIGN LANGUAGE THROUGH
EDUCATIONAL PODCASTS**

Ветошкина Кристина Николаевна

преподаватель

кафедра социально-гуманитарных дисциплин

Институт повышения квалификации и переподготовки кадров

Гомельский государственный университет имени Франциска Скорины

г. Гомель, Республика Беларусь

**ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
СЛУШАТЕЛЕЙ ПЕРЕПОДГОТОВКИ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ
ПОСРЕДСТВОМ УЧЕБНЫХ ПОДКАСТОВ**

Abstract. The article is devoted to the study of the ways of the formation of professional competence of students of retraining through educational podcasts in the process of learning a foreign language, their search and selection according to the level and interests of students.

Key words: podcast, foreign language, the English language, educational podcast, listening skills, listening.

Аннотация. Данная статья посвящена исследованию путей формирования профессиональной компетентности слушателей переподготовки по иностранному языку посредством учебных подкастов, их поиска и отбора в соответствии с уровнем и интересами обучающихся.

Ключевые слова: подкаст, иностранный язык, английский язык, образовательный подкаст, аудитивные навыки, аудирование.

Актуальность проблемы формирования профессиональной компетентности слушателей переподготовки по иностранному языку в различных вузах определяется в первую очередь задачами эффективного их обучения как будущих специалистов.

Под профессиональной компетентностью преподавателя понимается совокупность профессиональных и личностных качеств, необходимых для успешной педагогической деятельности. Развитие профессиональной компетентности – это развитие творческой индивидуальности, формирование восприимчивости к педагогическим инновациям, способностей адаптироваться в меняющейся педагогической среде [1, с. 18].

В современных условиях в методике преподавания иностранного языка наблюдается все большая интеграция новейших информационно-коммуникационных технологий в учебный процесс, открывающая перед слушателями переподготовки безграничные возможности: преодоление языкового барьера путем вовлечения в языковую среду; совершенствование коммуникативной и межкультурной компетенции; формирование творческого потенциала; вступление в синхронную или асинхронную коммуникацию с носителями языка. Образцом асинхронной коммуникации является учебный подкаст.

Подкаст – это аудио- или видеофайл, распространяемый в сети Интернет для прослушивания на персональном компьютере либо мобильных устройствах, который можно слушать в любое удобное для пользователя время [1, с. 64].

Интеграция методики использования подкастов в обучении иностранному языку способствует интерактивности учебного процесса. Бесспорное преимущество подкастов состоит в том, что они дают хорошую возможность учащимся прослушивать актуальные аутентичные тексты различных жанров на любую тему в разнообразном исполнении [2, с. 125].

В целом, методика работы с подкастами соответствует методике работы над аудиотекстом и обладает определенной последовательностью: предварительный инструктаж и предварительное задание; процесс восприятия и осмысления информации подкаста; задания, контролирующие понимание прослушанного текста. На начальном этапе преподаватель должен определить целевую группу, уровень знания языка, стиль прослушивания, необходимость редактирования данного материала, упражнения, направленные на определенный вид деятельности, связь с основным учебным материалом.

Длительность подкастов должна быть не более 3 минут и соответствовать тематике занятия. Можно выделить 3 группы упражнений:

1. упражнения перед прослушиванием или просмотром;
2. упражнения во время прослушивания или просмотра;
3. упражнения после прослушивания или просмотра.

«The overall development of the modern world»

При выборе и разработке упражнений к подкастам, направленных на формирование и совершенствование аудитивных навыков, преподавателю следует учитывать уровни сложности различных видов заданий.

Задания первого уровня сложности, которые предполагают прослушивание и повторение за диктором текста, нацелены на формирование аудитивных навыков и играют роль подготовительных предречевых упражнений [3, с. 115].

Для заданий второго уровня сложности, который нацелен на использование кратких ответов или простых невербальных действий, преподаватель может использовать задания на заполнение таблицы, незаконченного рисунка, схемы, отметку на карте плана маршрута в процессе прослушивания; подчеркивание верных/неверных утверждений; соотнесение серии картинок с прослушанными эпизодами текста; вписывание пропущенных в тексте слов; определение и коррекцию ошибок в тексте [3, с. 116].

Задания третьего уровня сложности, направленные на контроль сформированных у учащихся комплексных умений и навыков понимания информации (можно использовать такие задания, как поиск ответов на вопросы, проверяющие как содержание, так и смысл услышанного; краткая запись нужной информации в форме бортового журнала, дневника, включающего графу для ключевых слов текста и личных комментариев слушателя; перефразирование или перевод услышанного; написание резюме по содержанию услышанного) [3, с. 117].

Для заданий четвертого уровня сложности, направленных на критическое понимание аудиотекста, преподавателю следует подбирать задания, предполагающие умение слушателей решать всевозможные задачи на основе полученной на слух информации и интерпретировать ее содержание [3, с. 119].

При использовании видеокастов в учебных целях лучше всего использовать короткие видеоролики, например, новостные программы, позволяющие учащимся более длительно удерживать внимание учащихся посредством прослушанного и увиденного материала, что способствует лучшему пониманию сути передачи и усилению интереса учащихся к теме сообщения [4, с. 237].

При просмотре фильмов на английском языке уместным будет использование следующих методических приемов: просмотр фрагмента фильма на английском языке без субтитров; просмотр фрагмента фильма на иностранном языке с субтитрами на иностранном языке; просмотр фрагмента фильма на иностранном языке с субтитрами на родном языке; просмотр фрагмента фильма на иностранном языке без субтитров и с последующей записью ключевых слов для лучшего осознания данного фрагмента [5, с. 118].

При проведении урока иностранного языка с использованием подкастов преподавателю следует подбирать задания, которые более полно будут отражать выбранную тему урока. Например, для занятия на тему «Знаменитые

достопримечательности мира» целесообразно будет использование следующих заданий:

1. Слушателям переподготовки предлагается задание, в котором содержится отрывок из видеокаста, задача студентов – просмотреть видео и вычеркнуть слово, которое не соответствует содержанию. (E. g. «*We wandered around the beautiful, ~~run-down~~ /ancient walled city trying to imagine what life must have been like in those days*»).

2. Следующее задание направлено на то, чтобы познакомить слушателей с различными знаменитыми достопримечательностями мира: слушатели должны прослушать следующий отрывок из видеокаста и соотнести высказывания людей с упомянутыми ими знаменитыми достопримечательностями (*Taj Mahal, Notre Dame de Paris, Trafalgar Square, Statue of Liberty and so on*).

3. На соотнесение можно придумать множество заданий, например, слушателям следует просмотреть следующий отрывок из видеокаста и соотнести определенных людей с правильными утверждениями об описываемых ими мировых достопримечательностях.

4. Затем уместным будет использование заданий на верность / неверность (True / False): слушатели переподготовки просматривают следующий отрывок из видео и после просмотра выполняют задание, где им предложены утверждения, а они должны решить, верны они или нет.

5. Следующее задание направлено на тренировку уже изученной лексики по теме «Знаменитые достопримечательности мира»: слушателям предлагаются тексты с пропусками, которые они должны сами заполнить согласно содержанию просмотренного следующего отрывка из видеокаста.

6. Заключительным заданием может стать минисочинение на любую из предложенных тем, например, «Знаменитые достопримечательности Вашего города» или «Известные мировые достопримечательности». В качестве опоры преподаватель может предложить ряд вопросов, которые помогут слушателям грамотно построить свое сочинение. (E.g. *What famous places and landmarks all over the world do you know? What Famous Landmarks Have You Visited? Which of them do you like most? Why?*)

В процессе обучения иностранным языкам у слушателей есть возможность из всего многообразия аудио- и видеоматериалов в сети самостоятельно выбрать необходимые отрывки на заданные темы для самостоятельного прослушивания, обработки и дидактического осмысления – подготовки заданий и упражнений для своих коллег (в духе метода «учение через обучение»). В этом случае реализуются принцип автономности обучения и саморегуляция обучаемых. На данном этапе могут быть использованы всевозможные учебные сайты, на которых размещены подкасты на любую тему [5, с. 123].

«The overall development of the modern world»

Таким образом, применение подкастов в процессе обучения слушателей переподготовки дает возможность более эффективно решать целый ряд дидактических задач:

- 1). Формировать и совершенствовать навыки чтения;
- 2). Совершенствовать навыки аудирования на основе аутентичных звуковых текстов сети Интернет, а также текстов, подготовленных учителем, которые включают формирование аудитивных навыков и умений понимания иноязычной речи на слух;
- 3). Формировать и совершенствовать слухопроизносительные навыки;
- 4). Совершенствовать умения письменной речи и навыки говорения на иностранном языке;
- 5). Пополнять как активный, так и пассивный словарный запас.

Таким образом, подкаст представляет собой прекрасное техническое средство обучения слушателей переподготовки английскому языку с целью формирования их профессиональной компетентности.

Литература:

1. Андреева Н. В. Компьютерные технологии в обучении иностранному языку. – М.: Высшая школа, 2012. – 340 с.
2. Елухина Н. В. Обучение слушанию иноязычной речи. – М.: Лабиринт, 2008 – 191 с.
3. Минич О. А. Информационные технологии в образовании. – Минск: Красико – Принт, 2010. – 266 с.
4. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М., 2011. – 272 с.
5. Пунчик В. Н. Мультимедийное сопровождение учебного процесса. – Минск : Красико-Принт, 2009. – 176 с.

SECTION 6. Jurisprudence

Starytska Olha Oleksiivna

PhD in law

Associate Professor of the Department of Theory of State and Law

National Academy of Internal Affairs

Kyiv, Ukraine

**TO THE GENDER EQUALITY ISSUE: WHAT IS PROJECTED AND
WHAT TO EXPECT**

Старицька Ольга Олексіївна

кандидат юридичних наук

доцент кафедри теорії держави та права

Національна академія внутрішніх справ

м. Київ, Україна

**ДО ПИТАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: ЩО ЗРОБЛЕНО ТА НА
ЩО ОЧІКУВАТИ**

Abstract. The relevance of the research of the issue of gender equality is considered. Summarized the normative experience of the EU and Ukraine regarding the raised issues. Perspective ways of improving gender policy in Ukraine are outlined.

Key words: gender equality, men, women, normative base, international acts, domestic legislation, accessibility.

Анотація. Розглянуто актуальність дослідження питання гендерної рівності. Узагальнено нормативний досвід ЄС та України щодо піднятої проблематики. Окреслено перспективні шляхи вдосконалення гендерної політики в Україні.

Ключові слова: гендерна рівність, чоловіки, жінки, нормативна база, міжнародні акти, вітчизняне законодавство, доступність.

Питання гендерної нерівності дедалі частіше стає предметом наукових пошуків як вітчизняних, так і закордонних авторів-правознавців. Це зумовлено тим, що проблема порушення прав людини у будь-яких її формах завжди є актуальною та перебуває у полі зору впродовж тривалого часу. Нерівні можливості жінок і чоловіків у різних сферах суспільного життя, включаючи політичне представництво та участь у прийнятті рішень, економічні можливості та доступ до ресурсів, повноваження на рівні сім'ї та вразливість до дискримінації й насильства стали основними чинниками, що зумовили активізацію питання гендерності на міжнародній правовій арені.

«The overall development of the modern world»

Підняте до обговорення питання зумовлено також і змінами у правовому полі, оновленням чинного законодавства, як національного, так і міжнародного. Відтак, відбувається видозміна усталених соціальних норм патріархального гатунку, у яких встановлено особливості та моделі людської поведінки за статевою приналежністю. Відбувається часткова заміна соціальної приналежності людини, що яскраво виражається у зміні представників різних професій (жінки опановують чоловічі професії та навпаки).

Обравши перспективним курс на євроінтеграцію Україна робить усе можливе для досягнення відповідного рівня соціального, економічного та правового розвитку. Не оминуло це питання і проблему гендерної рівності. Таким чином, варто звернути свою увагу на діяльність країн ЄС з метою запозичення вдалого та належного досвіду у обраній царині.

Відтак, робота Ради Європи в галузі прав людини та гендерної рівності призвела до появи комплексних правових документів щодо політики, спрямованої на досягнення кращого становища жінок, розширення їх прав і можливостей, ефективної реалізації гендерної рівності в державах-членах і за їх межами.

Комітет міністрів і Парламентська асамблея Ради Європи прийняли вражаючу кількість конвенцій та рекомендацій, які скеровують процеси розвитку гендерної рівності в Європі та в усьому світі і впливають на них.

Європейська конвенція з прав людини (Конвенція) є основним європейським договором про права людини: Стаття 1 Конвенції гарантує права та свободи, що поширюються на кожного, хто перебуває під юрисдикцією 47 держав-членів Ради Європи. Принцип недискримінації за ознакою статі гарантують стаття 14 і Протокол 12 до Конвенції. Крім того, Європейська соціальна хартія також проголошує неприпустимість дискримінації при реалізації економічних та соціальних прав.

Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) широко визнають як найбільш всеохоплюючий міжнародний документ у зазначених сферах. Окрім того, Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми спрямована на запобігання та протидію торгівлі жінками, чоловіками та дітьми з метою сексуальної, трудової чи будь-якої іншої експлуатації, а Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція) – стала першою угодою, реалізованою з метою криміналізації всіх форм злочинів сексуального характеру проти дітей [2].

Звертаючись до сучасних реалій варто зазначити, що Україна зобов'язалась до виконання ключових міжнародних зобов'язань щодо забезпечення гендерної рівності. Відтак, було прийнято Цілі Сталого Розвитку, приєднано до Пекінської Декларації та Платформи Дій на 4-й Світовій Конференції Жінок (1995), ратифіковано ключові договори з плав людини,

включно з Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1980) та її Факультативний Протокол.

Підписана у 2014 році Угода про Асоціацію між Україною та ЄС зобов'язує до гарантування рівних можливостей для жінок та чоловіків у багатьох сферах, зокрема працевлаштування, освіти, навчання, економіки, політиці тощо. Окрім цього, гендерна рівність закріплена у Конституції України. Нова Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року спрямована на укріплення інституційних механізмів забезпечення гендерної рівності з комплексним підходом до подолання інституційних обмежень у сфері гендерної рівності.

Законодавча база України щодо гендерної рівності включає також Стратегію та План Дій у сфері прав людини (2015), метою яких є гарантування рівних прав та можливостей для жінок та чоловіків в усіх сферах життя. Прийняття Урядом України Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (2016) є важливим кроком у напрямку реалізації повістки «Жінки, Мир, Безпека». Окрім цього, у 2017 році, Україна внесла правки у законодавство щодо попередження домашнього насильства, криміналізувавши цей злочин, що відповідає положенням Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (Стамбульська конвенція), яка досі не була ратифікована [1].

Таким чином, можемо дійти висновку, що проблема гендерної рівності дедалі частіше спонукає до осмислення сучасного стану реалізації прав людини у різноманітних сферах суспільного життя в Україні, завдяки чому стає актуальною та практично спрямованою, такою, що стала у порядок денний роботи Уряду України та органів виконавчої влади. Наразі відбувається моніторинг реалізації міжнародних правових актів, окремих міжвідомчих документів на предмет реалізації гендерної політики, активізовано проведення круглих столів, конференцій, готуються актуальні галузеві та міжгалузеві дослідження. Привертає увагу активізація нововведень, що відбуваються у секторі безпеки, де раніше гендерна тематика не піднімалася взагалі.

Одним із актуальних та проблемних питань, що виникають на шляху реалізації гендерної політики, як зазначають науковці, є створення відповідної інституційної основи, але не на рівні центрального органу виконавчої влади, а на рівні конкретної установи, організації або підприємства.

Іншим не менш важливим проблемним питанням слід визнати змістовне наповнення навчальних та освітніх програм, завдяки чому сформувати відповідний рівень культури, заповнити ідеологічну прогалину, яка існує протягом тривалого часу та зумовлена традиційністю мислення українського суспільства у цьому напрямі. Вирішення зазначених проблемних питань на місцевому та регіональному рівнях, навіть при наявності існуючого чинного

«The overall development of the modern world»

законодавства, дозволить певною мірою покращити ситуацію із реалізацією принципу гендерної рівності, зміцнити правовий статус жінки та дитини.

Література:

1. Сайт ООН в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/nasha-robota/gender>
2. Стратегія гендерної рівності ради Європи на 2018-2023 роки/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4>

SECTION 7. Pedagogical sciences

Mozgova Olena Oleksandrivna

*Candidate of Pharmaceutical Sciences, Assistant
Physical and Colloid Chemistry Department
National University of Pharmacy
Kharkiv, Ukraine*

Oleksiienko Tetiana Oleksandrivna

*Candidate of Pharmaceutical Sciences, Assistant
Inorganic Chemistry Department
National University of Pharmacy
Kharkiv, Ukraine*

Shcherbina Olga Victorivna

*Teacher
Foreign Languages Department
National University of Pharmacy
Kharkiv, Ukraine*

**THE USAGE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES WITH THE AIM
OF TEACHING METHODS IMPROVEMENT OF CHEMICAL
DISCIPLINES IN MEDICAL AND PHARMACEUTICAL HIGHER
SCHOOLS**

The teaching technology involves the educational process optimization and its integrity, controllability of the teaching process, its reproducibility, the usage of various technical means, didactic materials and methods, which activate the educational process and the qualitative assessment of instructional work. Use of computer technology in education helps to support necessary educational level of students and pay attention to their independent work. The article represents that the computer testing can be widely used for control of knowledge and for teaching. Teaching testing arouses interest in subject and develops ability of self-preparation and self – education, provides in-door and out- door work.

Key words: educational technology; teaching methods; chemical disciplines.

New socio-economic conditions in Ukraine put forward the requirements for education improvement. These conditions require an initiative and active, professionally competent teacher continuously capable to replenish storage of knowledge and skills and use creativity approach in his work [1].

The teaching methods perfection of chemical disciplines is gained an important role in solving the problem of the quality of students training improving in medical and pharmaceutical higher schools. The main task of the chemical discipline course is to acquaint students with modern chemistry parts, which is the necessary theoretical foundation for a more complete and deeper studying of biochemistry, physiology,

«The overall development of the modern world»

pharmaceutical chemistry, pharmacology, technology of drugs and a wide range of other special disciplines.

To solve these tasks, it is necessary to proceed from the usual group classes to individual and automated ones: to create a system of stimulus increasing the students and teachers' personal responsibility for the results of their work. The most effective improvement is the new teaching technologies introduction. The teaching technology involves the educational process optimization and its integrity, controllability of the teaching process, its reproducibility, the usage of various technical means, didactic materials and methods, which activate the educational process and the qualitative assessment of instructional work.

One of the actual tendencies of computer technology in education is the development of specialized training systems and students' knowledge testing. Their active usage will help to support the students' necessary educational level; it will also give the teacher an opportunity to pay more attention to individual work with students.

Computer testing can be widely used in higher schools not only for control, but also for training. It is necessary to use tests with training elements for this purpose. Computer training tests will help students during studying chemistry as well as to study and consolidate theoretical and practical tasks on their own [2].

The forms and methods realization, due to the transition to a credit-modular system, in spite of shortening training hours, the requirements to the fundamental structural parts were retained; it required the setting and solving such problems as:

- the ways of teachable content material presenting in computer learning aids with the elements;
- organization of students unsupervised activity with new forms of training.

The usage of computer training testing is necessary first of all to prepare students to control tests. It allows to estimate better the knowledge level for the student and to determine, which aspects need additional studying. The training tests application in educational process favors the practical realization of training individualization, increases mental activity and interest to the subject being studied, allows a student to find ways of self-realization, forms the ability of self-improvement, self-learning and self-education.

Thus, the usage of computer training tests positively influence on the whole teaching and educational process: the motivation of training, cognitive interest to the subject, knowledge quality in chemical discipline increase, that assists the theoretical knowledge straightening, practical skills formation and methods, techniques and forms of education improvement.

Reference:

1. Fokin, U. G. Teaching and education in higher school: Methodology, goals and content, creativity: A textbook for higher school students. M : Publishing Center "Academy", 2002. – PP 224.

2. Bobrova L.N., Emelyanova I. N. Cognitive aspects of computer knowledge control // Information technology in the process of a modern specialist preparing. Interuniversity collection. 2001. Edt.4, T.1. PP 42-51.

Iryna Illivna Rozman

*Ph. D. (Pedagogy), Associate Professor
Department of philological disciplines
and social communications
Ukraine, Mukachevo*

SOME ASPECTS OF THE STADY OF PEDAGOGICAL BIOGRAPHY

Розман Ірина Іллівна

*к.пед.н., доцент
Мукачівський державний університет
кафедра філологічних дисциплін та соціальних комунікацій
Україна, м. Мукачєво*

ОКРЕМІ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ

The article deals with questions regarding the study of pedagogical personalities in conjunction with philosophy and psychology. A parallel study of the questions of Western scientists regarding the peculiarities of the world perception of personalities has been carried out. The necessity of studying certain aspects of the problem in modern humanities, certifying the depth of research and the value of biography for the further development of pedagogical science, is noted.

Key words: biography, research, interrelation, methodology, tools, livelihoods.

У статті розглядаються питання стосовно вивчення педагогічних персоналій у взаємозв'язку з філософією та психологією. Здійснена паралель дослідження питань західних науковців стосовно особливостей світосприйняття персоналій. Наголошено на необхідності вивчення окремих аспектів проблематики в сучасній гуманітаристиці, що засвідчує глибину дослідження та значення біографії для подальшого розвитку педагогічної науки.

Ключові слова: біографістика, дослідження, взаємозв'язок, методологія, інструментарій, життєдіяльність.

Взаємодоповнюваність – одна з головних теоретико-методологічних установок дослідження феномену біографії в гуманітаристиці. До її з'ясування

«The overall development of the modern world»

у педагогічній біографістиці підходимо не з традиційних позицій, які передбачають показ загальних відомостей, а в науково-методологічній площині.

Необхідно звернути увагу на наукові концепції, теорії, ідеї, погляди, які сприяють ґрунтовному осмисленню загальних проблем життєдіяльності педагогічної персоналії; на науковий інструментарій, що забезпечує розвиток науково-методологічних засад педагогічної науки; на практичний досвід біографічних досліджень у різних галузях знань.

Органічний взаємозв'язок педагогічної біографістики із філософією обумовлений її інтегративною функцією, що покликана об'єднувати і синтезувати конкретні, спеціалізовані напрями біографічних досліджень, а також виявляти можливість (або принципову не можливість) їхнього співставлення. Доробок відомих українських філософів у галузі біографістики (О. Валевський, І. Голубович, В. Менжулін та ін.) дає важливе теоретико-методологічне підґрунтя для розуміння ролі біографічної проблематики в сучасній гуманітаристиці та засвідчує глибину дослідження біографії, біографічної практики у європейській науковій і культурній традиції, яка активно розвивається через зростаючий інтерес до індивідуального життя особистості [5].

Для педагога-дослідника у галузі біографістики дає розуміння біографії як соціокультурного феномену, що характеризує індивідуально-особистісний вимір соціального буття і культури та розкриває пізнавальні можливості й межі біографічного підходу в соціогуманітарному знанні.

Німецький філософ і культуролог В. Дільтеєм (1811 – 1933) висунув гіпотезу «наук о духе» (до яких відносив передусім історію) та «філософії життя», які обґрунтовують ідею саморефлексії життя («життя тлумачить життя»), тобто її «внутрішньої автобіографічності»: зрозуміти життя можна лише шляхом застосування особливих методів пізнання, що ґрунтуються на вивченні психічних аспектів діяльності особи. Для історика педагогіки цінним і повчальним є досвід В. Дільтея як блискучого біографа, що запропонував цікаві оригінальні моделі наукової реконструкції визначних діячів і науковців й такому ракурсі розробив теоретичні моделі біографістики [3].

Важливим методологічним орієнтиром для проведення дослідження з педагогічної біографістики можуть слугувати викладені філософами концептуальні положення феноменологічної і екзистенціальної традиції. Відзначимо обґрунтовану відомими німецьким вченим К. Ясперсом (1883 – 1969) ідею «внутрішньої історичності» особистості, згідно з якою буття, культура розглядаються не стільки як природно-історичний процес, скільки як персоніфікована дійсність. За К. Ясперсом людина як ціле не об'єктивована, бо вона як предмет «ніколи не є собою». Тож справжнє, власне існування людини – це екзистенція, яка не обумовлена нічим зовнішнім, а лише власною індивідуальністю [6, с. 59-62, 74-75, 86-87].

Філософія екзистенціалізму, зокрема як одна з фундаментальних концепцій філософії педагогіки (С. Гессен, В. Гінецинський, В. Онищенко), дозволяє планувати реконструкцію біографії через типологію екзистенційних особистісних ролей, що відображають «покликання», «місію» людини та її реальні, а не вигадані «роль», «значення», «внесок» у суспільний, культурний, науковий поступ.

Необхідне осмислення й дослідження у площині накладання індивідуально-особистісного та об'єктивно-індивідуального прояву на соціальне буття, дозволяє різнопланово вивчати особистість. За певних умов, з одного боку, індивідуальна біографія здатна репрезентувати цілу епоху, тип культури, наукові напрями, течії. З іншого боку, історія надіндивідуального соціокультурного утворення може бути представлена у просопографічній перспективі [2], яку в цьому випадку розуміємо як міждисциплінарну галузь досліджень, орієнтовану на створення колективних біографій педагогічних персоналій. Цінним і повчальним для педагогічної біографістики є історіософський досвід відомих учених, які напрацювали продуктивні науково-методологічні ідеї у контексті практики біографічної реконструкції та вивчення особи в історичній ретроспективі.

Аналізуючи нагромаджений в історії філософії досвід розвитку і особливості біографічного жанру, М. Менжулін обґрунтував ідею формування у цій галузі науки окремого жанру у вигляді інтелектуально-біографічної прози, де дослідник-біограф веде діалог з філософськими ідеями та з їхніми авторами. З таких позицій з'ясовується одна з кардинальних проблем біографістики щодо відносин між біографом-дослідником, текстом (в цьому випадку філософськими ідеями, а в ширшому розумінні джерелами біографістики) і їхніми авторами, тобто досліджуваними персоналіями [5].

Педагогіка тісно пов'язана з психологією, які мають спільний предмет дослідження – Людину у процесі її онтогенезу. Ця проблема глибоко розкрита у ґрунтовних дослідженнях Л. Виготського, О. Власова та ін.

Констатуючи універсальне значення наукових знань з психології для розвитку педагогічної біографістики, акцентуємо на двох аспектах цієї проблеми: загальнотеоретичному та дослідницько-інструментальному. В обох випадках розглядаємо її через призму окремих галузей теоретичної психології, яка нагромадила великий масив знань про особливості психіки творчої особистості.

Отже, знання з теоретичної психології орієнтують на осмислення педагогічної персоналії як цілісного утворення і системи психічних властивостей, що має власну структуру і внутрішні зв'язки, які відображають взаємини із різними середовищами.

Серед діяльнісно-поведінкових різновидів науково-прикладної психології особливе значення для педагогічної біографістики має методологічний інструментарій вікової психології, яка досліджує онтогенез психічних властивостей на різних етапах розвитку особистості. В такій площині через

«The overall development of the modern world»

застосування психо-діяльнісного підходів та інструментарію гуманістичного психоаналізу і екзистенційної логотерапії реконструюється процес формування «людини-діяча» як суб'єкта відповідального вибору, що є породженням життя у соціумі та досягає власних цілей у різних сферах суспільної активності (А. Акрушенко, О. Ларина, Т. Каратьян [1, с. 8-12]).

У такому ключі актуалізуємо доробок українських і зарубіжних учених з проблем психології розвитку, творчості й обдарованості, що розкриває психічні закономірності і механізми евристично-інтелектуальної праці вченого та чинники, умови її мотивації, стимуляції, гальмування тощо (Д. Кун, В. Моляко, В. Романець, О. Туриніна та ін.) [5].

Значний науково-теоретичний і дослідницько-інструментальний потенціал має досвід розробленого в психології біографічного підходу. Вчені визначають у ньому три основні компоненти: біолого-біографічний (вивчення об'єктивних умов життя, подій середовища і поведінки в ньому людини); історію переживань (еволюція внутрішнього світу людини); історія творчості людини [4, с. 10-19].

У такому ракурсі відзначимо доволі продуктивну для педагогічної біографістики думку, згідно з якою при вивченні феномену творчості необхідно враховувати «весь спектр індивідуальних проявів особистості», тобто, не обмежуватися «виключно критерієм соціальної цінності», адже її результат може бути індивідуально значущим, виступаючи спонукальним чинником своєрідного виняткового особистісного розвитку творця [4].

У західній психології біографічний метод як система засобів дослідження, діагностики, корекції та проектування життєвого шляху людини почав розроблятися у першій третині ХХ ст. та був орієнтований на ретроспективне осмислення життєдіяльності відомих історичних постатей.

Співставлення поглядів широкого кола науковців щодо вивчення персоналій дадуть змогу відновити в Україні педагогічну думку, забезпечити спадкоємність поколінь.

Отже, висвітлення педагогічних поглядів вчених, педагогів, минулого та звернення їх до системного вивчення творчої біографії у контексті історичної епохи нині виступає популярним інструментом дослідження та реконструкції феноменів історико-педагогічної науки. І саме біографістика дозволяє досліднику здійснити системний аналіз історико-педагогічних явищ певного часового проміжку.

Література:

1. Аносов І.П. Сучасний освітній процес: антропологічний аспект: монографія. К.: Твім інтер, 2003. 391 с.
2. Голубович И. В. Биография как социокультурный феномен: методология [censored] в гуманитарном знании. URL: <http://forum.onu.edu>
3. Дільтей В. Зібрання творів у 6 тт. Під ред. АВ Михайлова і Н.С. Плотникова. Т. 1: Введення в науки про дух / Пер. з нім. під ред. ВС Малахова.

[Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000740/>

4. Ковальчук Г.Г. Кершенштейнер про роль продуктивної праці у вихованні особистості школяра. URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

5. Менжулін В. І. Біографічний підхід у західній історико-філософській традиції: віхи становлення: дис. .. д. філософ. наук: 09.00.05. Київ, 2011. 34 с.

6. Ясперс К. Всемирная история философии. Введение/ пер.: К.Лощевский. СПб.: Наука, 2000. 272 с.

Tkachuk Halyna Volodymyrivna
Candidate of Pedagogical Sciences
Associate Professor
of the Department of Informatics and information and communication
technologies
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University
Uman, Ukraine

SOCIAL AND ECONOMIC PRECONDITIONS OF THE IMPLEMENTATION THE BLENDED LEARNING IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Ткачук Галина Володимирівна
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри інформатики
та інформаційно-комунікаційних технологій
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Abstract. The article describes social and economic preconditions of the implementation of blended learning in the educational process. it is determined that the innovative factors of the implementation of blended learning in educational institutions of the world are the innovative activity of the subjects of education and science and the continuous innovation and technological updating of all spheres of society. it was described such indicators of innovative activity as the level of access to ICT, the intensity of ICT use in society, knowledge and skills in the field of ICT.

Keywords: blended learning, ICT, social and economic preconditions, innovative activity, digital technology.

«The overall development of the modern world»

Анотація. У статті описано соціально-економічні передумови впровадження змішаного навчання в освітній процес. Визначено, що вирішальними факторами впровадження змішаного навчання у освітніх закладах країн світу є інноваційна активність суб'єктів освіти та науки та безперервне інноваційно-технологічне оновлення усіх сфер суспільства. Охарактеризовано такі показники інноваційної активності як рівень доступу до ІКТ, інтенсивність використання ІКТ у суспільстві, знання і навички у сфері ІКТ.

Ключові слова: змішане навчання, ІКТ, соціально-економічні передумови, інноваційна активність, цифрові технології.

Змішане навчання є наслідком розвитку інформаційно-комунікаційних засобів навчання і пов'язане з процесами інформатизації та комп'ютеризації суспільства, використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі, застосуванням комп'ютерно-орієнтованих систем навчання, впровадженням мобільного навчання тощо.

Появу змішаного навчання доцільно пов'язувати з використанням в освітньому процесі комп'ютерів не як об'єктів вивчення, а як засобів навчання і широким упровадженням у педагогічну практику комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання (КОМСН). Активне впровадження КОМСН в освітній процес доцільно пов'язувати з періодом, коли розробляються перші комп'ютерно-орієнтовані педагогічні програмні засоби, методичні посібники та підручники, формується термінологічний апарат, удосконалюється технічна та програмна база інформаційно-комунікаційних засобів, актуальність цих інновацій підтверджується відповідними законодавчими актами.

Вирішальними факторами впровадження ІКТ в освітній процес та, як наслідок, змішаного навчання у освітніх закладах країн світу є інноваційна активність суб'єктів освіти та науки та безперервне інноваційно-технологічне оновлення усіх сфер суспільства.

Передумовою забезпечення творчої та інноваційної діяльності майбутніх фахівців є рівень інновацій країни загалом. З метою виявлення рівня інновацій країн світу, Міжнародна школа інноваційного бізнесу INSEAD, Корнельський університет та Світова організація інтелектуальної власності, починаючи з 2007 року, обчислюють Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index, GII), що охоплює понад 120 країн світу. Щоб увійти до списку Глобального індексу інновацій, країні необхідно мати не менше 60 % даних для розрахунку.

Глобальний індекс інновацій – це багатовимірна оцінка національної інноваційної сфери, на яку покладається завдання визначати позицію країни за рівнем інноваційного розвитку у світовому контексті. Крім порівняльного аналізу, GII на основі багатого й унікального набору даних уможливає ідентифікацію відносних переваг та слабких ланок національних інноваційних систем і стає важливим інструментом оцінювання ефективності інноваційної політики держави.

2016 р. рейтинг інновацій охопив 128 країн з усіх регіонів світу, в яких проживає 92 % населення планети і які виробляють 98 % світового валового внутрішнього продукту [1]. За результатами рейтингу, до перших 5 країн з інноваційною економікою увійшли: Швейцарія – 66,3; Швеція – 61,6; Велика Британія – 61,9; США – 61,4; Фінляндія – 59,9. Країни-інноватори успішно вкладають інвестиції в людський капітал, що створює сприятливі передумови для поширення економіки знань, розвитку творчості та впровадження ІКТ.

Україна в рейтингу GII-2016 показує досить скромну інноваційну активність: за глобальним індексом інновацій вона перебуває на 56-й позиції, за субіндексом інноваційного потенціалу – на 76-й, за субіндексом результатів інноваційної діяльності – на 40-й. Більш високе позиціонування за результатами інноваційної діяльності порівняно з потенціалом вивело Україну на 12-те місце за коефіцієнтом ефективності інновацій.

У сучасному інноваційному процесі важливу роль відіграє інформаційно-комунікаційна інфраструктура, яка забезпечує створення, переробку, поширення і доступ до електронних інформаційних ресурсів. Світовий досвід використання новітніх ІКТ свідчить, що це не просто технічна інфраструктура, пов'язана з комп'ютеризацією та телекомунікацією. Це – інструмент «цивілізаційних» змагань національних економік, який визначає парадигму розвитку освіти, торкається практично всіх аспектів діяльності людини і функціонування суспільства.

Ставши невід'ємною складовою сучасного світу, ІКТ спричинили появу та інтенсивне поширення принципово нових моделей комунікації, соціальної інтеграції, способу життя, освіти тощо. За таких умов актуалізується моніторинг прогресу в розвитку ІКТ у різних країнах світу, вимірювання цифрового розриву, тобто відмінностей між країнами з різними рівнями розвитку ІКТ, оцінювання потенціалу розвитку ІКТ у контексті наявних можливостей і навичок. Саме такі завдання покладаються на Індекс розвитку ІКТ (ICT Development Index, IDI), методика обчислення якого заснована на трьох показниках [2, с. 228; 3]:

1) рівень доступу до ІКТ (кількість користувачів мобільного зв'язку; пропускна спроможність мережі Інтернет; рівень комп'ютеризації; рівень доступу до мережі Інтернет);

2) інтенсивність використання ІКТ у суспільстві (кількість користувачів Інтернет; кількість абонентів широкопasmового Інтернету; кількість абонентів широкопasmового мобільного Інтернету)

3) знання і навички у сфері ІКТ (тривалість шкільного навчання; показник охоплення середньою освітою; показник охоплення вищою освітою);

Третій показник має найменшу вагу через те, що ґрунтується на відносних показниках: замість показників, що відображають рівень знань і навичок населення країни у сфері ІКТ, застосовують показники рівня освіти. Така заміна зумовлена тим, що для більшості країн світу репрезентативні

«The overall development of the modern world»

обстеження організацій і населення щодо знань і навичок у сфері ІКТ недоступні. Всі дані про третій показник надає інститут статистики ЮНЕСКО.

За даними звіту ІТУ «Вимірювання інформаційного суспільства, 2016» [2], який містить рейтинги розвитку ІКТ у 128 країн, перші місця посідають: Республіка Корея, Ісландія, Данія, Швейцарія, Великобританія. Як свідчить рейтинг IDI 2016, за розвитком ІКТ лідирують країни з високим рівнем доходу, що підтверджує наявність взаємозв'язку між доходом і прогресом у сфері ІКТ. У звіті наголошується, що головними факторами розвитку ІКТ у цих країнах є посиленна увага держави до розвитку інформаційних технологій, освітньої системи та інновацій.

Україна за рівнем розвитку ІКТ посідає 76-те місце, при цьому значення показників значно різняться: за показником доступу до базових ІКТ Україна посідає 71-ше місце; за показником інтенсивності використання ІКТ – 114; за показником практичних навичок використання ІКТ – 11, тобто в нашій країні найбільш проблемною ланкою в розвитку ІКТ є недостатнє використання його потенціалу і державою, і організаціями, і громадянами. Упродовж останніх років Україна за розвитком ІКТ стабільно перебуває у восьмому десятку та поступається країнам Східної Європи і СНД.

У [4] рівень упровадження технологій вимірюється за допомогою «Індексу впровадження цифрових технологій» (ІВЦТ). В основу ІВЦТ покладено три субіндекси (доповнення) – за бізнесом, населенням та урядом, при чому всі вони мають однакову вагу. ІВЦТ (економіка) = ІВЦТ (бізнес) + ІВЦТ (населення) + ІВЦТ (уряд). Кожен субіндекс представляє собою просте середнє арифметичне декількох нормалізованих показників, які вимірюють рівні впровадження технологій для відповідних груп:

– **Бізнес.** Ділова сфера, в якій організації могли б повною мірою використовувати можливості технології Інтернет для конкуренції та впровадження інновацій залежно від інтересів користувачів.

– **Населення.** Працівники різних сфер людської діяльності (зокрема, педагогічні), підприємці та державні діячі, які володіють навичками, необхідними для того, щоб користуватися можливостями ІКТ.

– **Уряд.** Владні структури, які ефективно використовують технології для розширення прав і можливостей громадян та надання послуг.

У міру розповсюдження ІКТ підвищується значення цих ключових елементів – правил здійснення підприємницької діяльності та бізнесу, які спрощують вихід на ринок, систем освіти та навчання, які формують потрібні навички, а також ефективність роботи урядових організацій. Не проводити потрібні реформи – означає залишатися далеко позаду тих, хто їх проводить, тоді як вкладання інвестицій у нові технології та розвиток потрібних ключових субіндексів (бізнес, населення, уряд) – запорука успіху цифрових змін [4].

Конкурентними перевагами України наразі залишаються високий рівень освіти і грамотності населення, тобто інтелектуальний ресурс, проте недооцінений і незатребуваний, дедалі зазнає все відчутніших утрат. Отже,

створюється ситуація, коли українці прагнуть якісного рівня навчання, але стан системи освіти та низьких рівень упровадження ІКТ перешкоджають встановленню високого ступеня навчання в українській державній устрій.

Література:

1. Human Development Report 2016. Work for human development. URL http://hdr.undp.org/sites/default/files/2016_human_development_report.pdf (last accessed: 15.05.2018).
2. Measuring of Information Society Report 2016 Executive Summary – ITU. URL: www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/misr2016/MISR2016-w4.pdf (last accessed: 15.05.2018).
3. The ICT Development Index (IDI): conceptual framework and methodology. URL: <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/publications/mis2015/methodology.aspx> (last accessed: 15.05.2018).
4. Доклад Всемирного банка "Цифровые дивиденды". DOI: 10.1596/978-1-4648-0671-1.A (дата обращения: 15.05.2018).

SECTION 8. Pharmaceutical sciences

Komarova Anastasiia Pavlivna

Master Student

Department of Clinical Pharmacology and Clinical Pharmacy

National University of Pharmacy

Kharkiv, Ukraine

Andrieieva Olena Olexandrivna

PhD in Pharmacy, associate professor

Bezugla Nataliia Petrivna

PhD in Medicine, associate professor

Supervisor - Zupanets Kateryna Oleksandrivna,

PhD, doctor of Pharmacy, associate professor

MAPPING PROCESS IN CLINICAL TRIAL QUALITY ASSURANCE

An appropriate management of storage and transportation conditions of biological samples is a guarantee of ensuring proper data and quality control reliability at clinical trial sites. The handling regime of biosamples must be clearly defined as well as the temperature level for the storage area should be precisely as required. If the storage conditions are not met, it compromises the quality of the biosamples and the study results in general, which might mean major losses for the stakeholders. The procedure that allows to control the uniformity and stability of temperature maintenance is called temperature mapping. Hence, mapping process is critical for quality assurance of any clinical trial.

Keywords: quality assurance of clinical trials, storage of biological samples, temperature mapping, clinical trial sites, qualification, test, standard operating procedures.

Nowadays, the major responsibilities of clinical trial stakeholders must guarantee the reliability and representativeness of the results, as well as the proper data processing and quality assurance of any clinical trial [4]. According to one of the principles of ICH GCP, the investigational drugs should be stored in accordance with the principles of good manufacturing practice (GMP) [2]. The same requirement must be applied to the storage conditions of biosamples and reagents [3]. Since most standard samples and reagents are temperature sensitive, their proper storage depends on the quality of the refrigeration equipment [7]. Validation allows to confirm the uniformity and stability of maintaining the temperature over the entire area and volume of the refrigerating chamber. At clinical trial site the equipment qualification is carried out as part of validation according to GMP as well as GAMP [1,2]. The scope of work for qualification includes temperature mapping under different conditions such as empty or download chamber test within 24 hours; test of temperature recovery after door opening; power failure test etc. According to WHO

"Temperature mapping of storage areas", mapping is a documented measurement of the temperature distribution within a storage area, including identification of hot and cold spots. The above mentioned requirements establish a list of steps for conducting a temperature mapping procedure, which should be consistent with the current standard operating procedures (SOP) and workflow at the clinical trial sites. The primary goal is to develop a Qualification Protocol, which should contain data about the validation group, description of the object and qualification objectives, schedule, stages of qualification with a list of tests to be carried out and possible deviations from the acceptance criteria [8]. The next step is to install the sensors according to the rules established by ISPE recommendations "Good Practice Guide: Cold Chain Management" [6]. The obtained qualitative and quantitative qualification data shall be processed in the Qualification Report, to which valid calibration certificates of sensors are added [5,9]. Thus, data management at each stage of mapping allows to establish a unified approach to its organization and to minimize risks associated with biosamples storage conditions during clinical trial.

References:

1. Applications of GAMP-5 (Good Automated Manufacturing Practice) in Pharmaceutical Industries.
2. Good Manufacturing Practices for Pharmaceutical Products: Main Principle; Annex 4, WHO, TRS, No. 908, 2003.
3. Guidelines for Sampling of Pharmaceutical Products and Related Products; Annex 4 WHO, TRS No. 929, 2005.
4. ICH E6 (R1), CPMP / ICH / 135/95 "Guideline for Good Clinical Practice" (Guidelines on Good Clinical Practice).
5. ISO / IEC 17025 General Requirements for the Competence of Testing and Calibration Laboratories.
6. ISPE "Good Practice Guide: Cold Chain Management", 2011.
7. PDA: Technical report 39: Guidance for Temperature Controlled Medicinal Products: Maintaining the quality of temperature-sensitive medicinal products through the transportation environment. Parenteral Drug Association, 2007.
8. Supplement 7 "Qualification of temperature-controlled storage areas" Technical Supplement to WHO Technical Report Series, No. 961, 2011.
9. Supplement 8 "Temperature mapping of storage areas" Technical Supplement to WHO Technical Report Series, No. 961, 2011.

SECTION 9. Psychology

Didyk Natalia Mikhailivna

Candidate of Psychological Sciences

Associate Professor of the Department of Social Pedagogy and Social Work

Kamianets-Podilskyi Ivan Ogienko

National University

Kamianets-Podilskyi, Ukraine

Дідик Наталія Михайлівна

кандидат психологічних наук, доцент

кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СЕНС ЖИТТЯ»

Стаття розкриває результати теоретичного дослідження поняття «сенсу життя» у психологічній літературі. Вказано, що найбільш актуальним пошук смислу стає для студентів в період їх навчання. Проаналізовано методи, що можуть застосовуватися для пошуку сенсу життя.

Ключові слова: сенс життя, ціннісно-сміслова сфера, смисложиттєві орієнтації, студент, логотерапія, соціореабілітація, рефлексія.

Вивчення прикладних проблем сенсу життя – одне з найважливіших завдань психології особистості. Людське життя мотивується пошуком сенсу свого існування, прагненням реалізувати цей сенс на основі ціннісних орієнтирів. Смысл – це конкретний сенс у конкретній ситуації. Здійснюючи сенс, людина реалізує сама себе. Не бачачи унікальності і неповторності сенсу свого існування, кожна людина відчуває себе скутою у важких ситуаціях. Людина рухома волею до сенсу.

Смисложиттєву проблематику вивчали О. О. Бодальов, Б. С. Братусь, Д. М. Завалішина, О. М. Леонтьєв, Д. О. Леонтьєв, В. Франкл, В. Е. Чудновський та ін.

На думку В. Франкла, суттю людського існування є самотрансценденція – вихід за межі себе, спрямованість не на себе, а на щось інше. Іншими словами, життя стає осмисленим через самовіддачу, самореалізацію в діяльності [6]. Подібної думки дотримувався О. М. Леонтьєв: “своїм виникненням особистісний смысл зобов’язаний процесам, що знаходяться поза свідомістю суб’єкта, він виникає в реальній життєдіяльності” [5, с. 136]. Однією з основних відмінностей смисложиттєвих орієнтацій від смислу життя є дещо менша їх інтегральність та глобальність, з одного боку, і більша мінливість – з іншого

[3]. Сенс повинен бути знайдений, але не може бути створений, на думку В. Франкла [6].

Невміння знайти свою ідентичність і своє місце у житті перешкоджає отриманню сенсу, оскільки сенс життя і його окремих етапів не вигадується довільно, а витікає з поєднання особистісних властивостей і конкретних обставин. Немає універсального сенсу життя, є лише унікальні сенси індивідуальних життєвих ситуацій, конкретний смисл життя даної особистості в даний момент. Сенс завжди значущий особистісно, з суб'єктивним емоційним забарвленням, відчуттями, думками. Неможливо знайти абстрактний смисл життя. У кожної людини своє власне покликання і життєва місія [6].

В. Е. Чудновський сенс життя розглядає як особливу психологічну освіту, що має свою специфіку виникнення, свої етапи становлення, істотно впливає на життя людини [8, с. 16]. На думку О. О. Бодальова, психологічними новоутвореннями, що лежать в основі становлення сенсу життя, є: віддзеркалення у мотиваційній сфері людини загальнолюдських цінностей, здібність до самообілізації, об'єктивна оцінка своїх якостей, попереднє орієнтування і планування власних дій [2]. Пошук сенсу життя людиною можна розглядати крізь призму ухвалених нею рішень, оскільки, втілюючи в життя свої рішення, людина творить себе, визначає власну долю. Головними чинниками становлення сенсу життя людини є приклад батьків, спілкування з однолітками і педагогами.

Особливо актуальним пошук смислу життя стає в юнацькому віці. “Молода людина свідомо шукає сенс життя, бажає “ясно відчувати все, що існує”, її не задовольняють думки відомих філософів чи моралістів, мало допомагають розмови з оточуючими. Вона хоче самостійно, незалежно вирішити для самої себе, навіщо жити, яким є співвідношення між життям і смертю, буттям і небуттям” [4, с. 448]. В цей час від молодого людини вимагається перш за все самовизначення – вибору професії і основного напрямку життєвого шляху; важливим стає усвідомлення своєї ідентичності і її властивостей, своїх інтересів і здібностей.

Останніми роками проведений ряд досліджень, в яких вивчалися зв'язки між сенсом життя і досягненнями людини-професіонала. Цей вплив багато в чому залежить і від того, яке місце займає професійна діяльність у структурі смисложиттєвих орієнтацій.

Завдання теперішньої освіти полягає в тому, щоб удосконалити здатність людини знаходити унікальні сенси. У такому розумінні ефективна професіоналізація можлива при умові, що професія постає для суб'єкта сферою реалізації його найважливіших особистісних цінностей, можливо, навіть смислу життя, а сам процес праці чи здобуття професії переживається як невід'ємний модус суб'єктної життєтворчості, що забезпечує мотиваційне налаштування на професійну діяльність [3].

Взаємозв'язок між смисложиттєвою проблематикою та професійним становленням показує, що включення професійної діяльності в систему

«The overall development of the modern world»

смісложиттєвих орієнтацій забезпечує об'єктивно високу ефективність праці, творчий підхід до виконання своїх обов'язків, орієнтацію на досягнення та самовдосконалення, а також суб'єктивне позитивне ціннісно-сміслове, а у найвищому варіанті прояву – смісложиттєве ставлення до професії, яке виявляється у переживанні професійного покликання, задоволеності професійною самореалізацією та процесом фахової підготовки, високій мотиваційній готовності до майбутньої професійної діяльності [3].

У студентів в період навчання є можливість удосконалювати здатність, що дозволяє людині знаходити унікальні сенси, здібність до самореалізації, самоактуалізації в процесі пошуку і реалізації свого сенсу життя і особливо в досягненні професійної досконалості. Не від нашої професії, а від нас самих залежить, чи знайдуть свої вираження в роботі ті особистісні, неповторні риси, що складають нашу індивідуальність і, таким чином, наповнюють сенсом наше життя, на думку В. Франкла [7].

Психологічний аналіз феномена сенсу життя доповнюється і заглиблюється розробками психотерапевтичного і соціореабілітаційного аспектів даної проблеми. Наприклад, використання методу бібліотерапії дозволяє перевести людину в ситуацію індивідуальної співтворчості, допомогти їй знову “відкрити себе”. У разі успішної соціореабілітації відбувається переосмислення людиною себе на новому смислового рівні. Весь багатоступінний процес соціореабілітації сприяє розвитку саморефлексії і взаєморефлексії учасників психотерапевтичної групи [2].

Такі форми впливу на смислову сферу студентів, як спільна діяльність, здійснювана на навчальних заняттях різного типу, тренінг смислового вибору, корекційні і розвиваючі вправи, спрямовані на різні параметри ціннісно-сміслової сфери є досить ефективними для формування сенсу життя. З урахуванням особливостей динаміки структури і змісту ціннісно-сміслової сфери студентів повинна проводитися спрямована корекційна робота шляхом зміни провідних смислових ставлень, переструктурування смислової картини світу з формуванням морального світогляду, загальнолюдських цінностей, гуманістичних ідеалів [1].

Досить ефективним є логотерапія, яка звертає увагу людину на її майбутнє, на завдання і смисли, які їй доведеться здійснити. Під час логотерапії людина опиняється перед необхідністю усвідомити смисл свого життя і відповідно переорієнтувати його. Згідно логотерапії прагнення знайти у своєму житті смисл служить для індивіда фундаментальним мотивом. Це особливий смисл, тому що він має бути здійснений лише цією людиною і ніким іншим. Лише такий смисл набуває значимості, здібної задовольнити людську потребу у смислі. Особливо ефективною логотерапія є у ситуаціях “екзистенційного вакууму”, коли людина повністю втратила сенс існування. У випадку антиципованої тривоги, коли тривожні думки з приводу тривожної ситуації ще більше її поглиблюють, В. Франкл рекомендує використовувати метод парадоксальної інтенції – висміювання власного невротичного страху,

його ігнорування при відсутності “підкріплюючих” тривожних думок [6].

Отже, ефективними для набуття власного сенсу життя є логотерапія, психотерапія, соціореабілітація, корекційні і розвиваючі вправи, спрямовані на різні параметри смислової сфери, тренінги смислового вибору, бібліотерапія. Тому перспективами для подальших наукових розробок є складання і впровадження ефективної методики формування життєвих смислів людини.

Література:

1. Вілюжаніна Т. А. Динаміка ціннісно-смислової сфери особистості в процесі професійного становлення майбутніх психологів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія” / Т. А. Вілюжаніна. – К., 2006. – 22 с.
2. Деркач А. А. Проблемы смысла жизни // Психолого-педагогические и философские проблемы смысла жизни: материалы I-II симп. – М.: Психологический ин-т РАО, 1997. – 232 с.
3. Дмитерко-Карабин Х. М. Вплив смисложиттєвих орієнтацій на мотиваційну готовність до професійної діяльності майбутніх психологів :_автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 „Педагогічна та вікова психологія” / Х. М. Дмитерко-Карабин. – Івано-Франківськ, 2004. – 20 с.
4. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
5. Психология самосознания. Хрестоматия / Д. Я. Райгородский. – Самара: Издательский Дом “БАХРАХ-М”, 2007. – 672 с.
6. Франкл В. Основные понятия логотерапии / В. Франкл // Доктор и душа. – СПб.: Ювента, 1997. – С. 242–279
7. Франкл В. Человек в поисках смысла / Л. Я. Гозман, Д. А. Леонтьев. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
8. Чудновский В. Э. Смысл жизни: проблема относительной эмансипированности от “внешнего” и “внутреннего” // Психологический журнал. – 1995. – Т. 16.– С. 15–26.

SECTION 10. Sociology

Kislyakova Yelizaveta Victorivna

Student

Department of Psychology and Sociology

Faculty of Humanities, Psychology and Pedagogy

Volodymyr Dahl East Ukrainian National University

Severodonetsk, Ukraine

Scientific supervisor – PhD in Psychological sciences,

Associate Professor Losiyevska O.H.

**SOCIOLOGICAL VIEW ON THE PHENOMENON OF SOCIAL
INEQUALITY**

Кіслякова Єлизавета Вікторівна

студент

кафедра психології та соціології

Факультет гуманітарних наук, психології та педагогіки

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

м. Северодонецьк, Україна

Науковий керівник – к. психол. н., доцент Лосієвська О.Г.

**СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ
НЕРІВНОСТІ**

Annotation. The article considers the concept of "social inequality" and its scientific explanation from the point of view of different scientists. Determined modern understanding of the concept of "social inequality" and its consequences for society.

Keywords: social inequality, transformation, social class, prestige, authority, stratification.

Анотація. В роботі розглянуто поняття «соціальна нерівність» та його наукове пояснення з точки зору різних вчених. Визначено сучасне розуміння поняття «соціальна нерівність» та його наслідки для суспільства.

Ключові слова: соціальна нерівність, трансформація, соціальний клас, престиж, влада, стратифікація.

Постановка проблеми. Дослідження проблеми соціальної нерівності є актуальним на сучасному етапі розвитку суспільства. Трансформаційні зміни, що відбуваються наразі в суспільстві призводять до значних соціальних зрушень, а саме: розшарування населення за рівнем економічного добробуту, різке підвищення кількості соціально незахищеного населення, формування

нових еліт. Такі соціальні зрушення підвищують соціальну напругу в суспільстві, сповільнюють соціально-економічний розвиток, та загалом, мають негативні наслідки в усіх сферах життя населення.

Викладення основного матеріалу. Соціальна нерівність існувала ще в первісних суспільствах, про що свідчать знахідки антропологів. Вважається, що формування майнової нерівності призвело до розпаду первісного суспільства.

Перші спроби наукового пояснення нерівності були знайдені в працях Платона та Аристотеля. Платон вважав, що держава нібито поділена на дві частини, одну формують багаті, іншу – бідні, всі вони живуть разом, але створюють один одному всілякі перепони. Інша думка була в Аристотеля, який вважав, що в усіх державах є три класи: бідний, багатий і середній. На думку давньогрецького філософа, середній клас найкращий, бо він є найчисельніший та найсильніший, і має можливість більше впливати на раціональний розвиток суспільства. В свою чергу, якщо клас бідних стає найчисельнішим в державі, то держава приречена на загибель.

Вивченням соціальної нерівності займалися такі видатні соціологи як Карл Маркс та Макс Вебер. Німецький соціолог та економіст К. Маркс підкреслював, що джерелом суспільного розвитку є боротьба між антагоністичними соціальними класами. Класи виникають і протиборствують на основі різного положення й різних ролей, які виконують індивіди у виробничій сфері суспільства. З точки зору М. Вебера, соціальна нерівність включає в себе не тільки майнову нерівність, а й нерівність у престижі та владі. Він розглядає структуру суспільства як багатомірну систему, в якій положення кожної соціальної групи визначається за трьома критеріями такими як багатство, престиж та влада. Багатством, М. Вебер вважає, розмір доходів економічних суб'єктів, а також наявність певних ресурсів. Престиж – соціальна репутація, ставлення суспільства до певних соціальних груп. Влада – здатність індивіда реалізовувати свої цілі та інтереси навіть за умови протидії з боку інших суб'єктів [1].

Згідно теорії функціоналізму одне з найперших пояснень соціальної нерівності було запропоновано Емілем Дюркгеймом в роботі «Про поділ суспільної праці». Е. Дюркгейм дійшов висновку, що у всіх суспільствах одні види діяльності вважаються більш важливішими, чим інші. В одному суспільстві високо цінується досягнення релігійного порятунку, що було характерно для пуритан у колоніальні часи. Інше суспільство може вважати соціальною цінністю матеріальне багатство. Усі функції суспільства – закон, релігія, родина, праця можуть утворювати ієрархію відповідно до того, наскільки високо вони цінуються [1].

В сучасному розумінні, соціальна нерівність – це система відносин у суспільстві, яку характеризує нерівномірний розподіл дефіцитних ресурсів суспільства (грошей, влади, освіти і престижу) між різними стратами, або верствами, населення. Нерівність поділяють на статеву, вікову, національно-етнічну, релігійну, політичну, економічну, культурну тощо [2].

«The overall development of the modern world»

Основною причиною зростання соціальної нерівності у сучасному суспільстві є збільшення кількості представників алігархату і соціально незахищених верств населення. До головних чинників, що обумовлюють соціальну нерівність відносять втрату здоров'я, низький рівень кваліфікації, що веде до витіснення з ринку праці, склад сім'ї (наприклад, за структурою: багатодітні, неповні сім'ї), індивідуальні особливості людини, пов'язані з образом життя, ціннісними орієнтаціями тощо [2].

Висновки. Таким чином, соціальна нерівність є актуальною проблемою сучасного трансформаційного суспільства. Критерії розподілу суспільства можуть бути найрізноманітнішими, при тому як об'єктивними, так і суб'єктивними. Але найчастіше сьогодні виділяють такі критерії як соціальний статус, політичні можливості та матеріальне забезпечення. Проблема соціальної нерівності негативно впливає на суспільство та може стати причиною його руйнування.

Література:

1. Коваліско Н. В. Основи соціальної стратифікації: навчальний посібник / Н. В. Коваліско. – Львів: Магнолія, 2009. – 328 с.
2. Рахманов О. А. Соціальна стратифікація і класова структура суспільства: навчально-методичний комплекс / О. А. Рахманов. – К.: КНЕУ, 2011. – 21 с.

www.iscience.me

Notes

Proceedings of XXXV International scientific conference
«The overall development of the modern world»

Notes